זוהר, פרשת ויצא

ספר הזוהר

ספר הזהר, ויקיטקסט, ברישיון CC BY-SA.
geulaquiz.com

דף קמו עמוד ב

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה - רבי חייא פתח ואמר, (קהלת א ה) וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם, האי קרא אוקמוה, אבל וזרח השמש דא יעקב כד הוה בבאר שבע, ובא השמש כד אזל לחרן, דכתיב וילן שם כי בא השמש, ואל מקומו שואף

סתרי תורה

סתרי תורה: וזרח השמש ובא השמש -- מאי קא חמא שלמה מלכא דשירותא דספרא דחכמתא דיליה מהכא איהו, אלא אמר רבי אלעזר, שלמה מלכא האי ספרא אוקים ליה על שבע הבלים, ועלמא קאים עלייהו, ואינון עמודין וסמכין קיומא דעלמא. דבגין כך אקרון הבלים, (ס״א, בהאי הבל דנפיק מפומיה דבר נש, ואתקיים ביה, ואתערו חברייא, אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן, דבר אחר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים, התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלין אינון סמכין עלאין, תלתא מן שבעה הבלים).

מה גופא לא אתקיים בלא הבל, אוף הכי עלמא לא אתקיים אלא על הבלים דאמר שלמה מלכא, ואינון שבע, דכתיב הבל הבלים, אמר קהלת, הבל הבלים, הכל הבל, הא שבע. ואי תימא, אי הכי דאינון מרגלאן טבאן דעלמא קיימא עלייהו, הא באתר אחרא כתיב הבלים בישין, ואינון סתירו דעלמא, כגון (קהלת ו ב) זה הבל וחלי רע הוא, (שם ד ד) זה הבל ורעות רוח, אלא ודאי (אלין) אף על גב דהני שבע הבלים דאינון קדישין קיומא דעלמא, אית לקבל הני, שבע הבלים דכל דינין דעלמא (מנייהו) נפקין, ומנייהו מתפשטין (הבלים אחרנין, וכלא קיומא דגלותא (ס״א, דעלמא), בגין דאית בהני שבע, הבל דכל דינין דעלמא נפקי

דף קמז עמוד א

זורח, דכתיב וישכב במקום ההוא.

ותא חזי, שמשא אע״ג דנהיר לכל עלמא, מטלנוי בתרין סטרין אינון, כמה דאת אמר (שם ו) הולך אל דרום וסובב אל צפון, בגין דדא ימינא ודא שמאלא, (ובגין) ונגיד ונפיק כל יומא מסטרא דמזרח, ואזיל לסטרא דדרום (נ״א דמערב), ולבתר לסטרא דצפון, ומסטרא דצפון לסטרא דמערב, וכדין שמשא אתכניש ואזיל לגבי מערב, נפיק ממזרח דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע, ואזיל למערב דכתיב וילך חרנה.

רבי שמעון אמר, נפיק מכללא דארעא דישראל, דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע, ואזל לרשו אחרא דכתיב וילך חרנה, (ס״א נפיק ממזרח דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע, דא שמטה, דנטיל מעומקא עלאה, נהירו דנהיר ואזיל למערב, דכתיב וילך חרנה, אתר דדינא ורוגזא תמן, רבי יוסי מוקי האי קרא בגלותא, בקדמיתא הוה נחית נהירו מעומקא עלאה, ויעקב הוה נטיל ליה ואזיל לגבי באר שבע, באר דחפרוה שרים, דהוה נהיר מתמן, ואשלים לההוא באר בכל שלימו, וביומי דגלותא, נטיל מהאי באר שבע ואזיל לגבי חרנה, דכתיב וילך חרנה, כלומר חרון אף, ומאי היא חרון אפו דקב״ה, דרגא בישא), **ארעא דרשו אחרא.**

אמר רבי חייא, כד אזיל שמשא למערב, האי מערב אקרי מקומו דשמשא, כרסייא דיליה, אתר דשריא עליה, הה״ד ואל מקומו שואף זורח הוא שם, דאזיל לגביה לאנהרא עליה, ונטיל כל נהורין וכניש לון לגביה, והיינו כמה דתנינן, קב״ה אנח תפלי, (ס״א, ותנינן קב״ה אנח תפלין, דכתיב (ישעיה סב ח) נשבע ה׳ בימינו ובזרוע עוזו, ותנינן ימינו דא תורה, דכתיב מימינו אש דת למו, ובזרוע עוזו אלין תפלין, וכלהו נטיל יעקב, ומכניש לגבי מערב, וסיהרא כניש לבתר כל אינון נהורין ובוצינין דנטיל יעקב, דאיהו יהיב לה ואנהר לה, והיינו דתנינן קב״ה אנח תפלין), בגין דנטיל כל כתרין עלאין, ומאן נינהו רזא דאבא עלאה, ורזא דאמא עלאה, ואינון תפלין שבראש, כמה דתנינן כהן גדול נוטל בראש, ולבתר דנטיל אבא ואמא נטיל ימינא ושמאלא, ואשתכח (דקב״ה) דנטיל כלא.

רבי אלעזר אמר, תפארת ישראל נטיל כלא וכד אתמשכא כנסת ישראל לעילא, נטלא אוף הכי כלא, עלמא דדכורא דקב״ה, וכן עלמא

תוספתא

תוספתא: בני עלמא רחימי עלאה, הורמנא דבוריירי, קריבו שמעו, מאן חכימא בכו, מארי דעיינין בסוכלתנו, ליתי ולינדע, בשעתא דרישא חוורא נטיל תלת אתוון, וגליף לון בגלופא בגלופין, חד א׳, חד י׳, וחד ן׳, ואתגליף אי״ן, א׳ רישא עלאה דכלא, טמירא דכל טמירין, י׳ סליקו דרעותא, הוי אשתכלל מרישא לעילא, ונחת לתתא, נפק, ואפיק תלתין ותרין שבילין, עד דאתגליפו בין אבני יקר דמתלהטן, ואתקשרו באת נו״ן דאיהו דכר ונוקבא, תרין

רחימין, קשורא תקיפא בהו אשתכללו, ושמא קדישא בהו אתקשר, מנייהו אשתכח מזונא לכלא, אשתכללו עלמין, ועל דא אתגליף ן׳ פשוטה כללא דתרין, נ׳ כפופה נוקבא חדא.

י׳ דאיהי רעותא

סתרי תורה

ומתפשטי מניה) ואקרון הבלים אחרנין, לאלקאה בני נשא, ולאתקנא לון דיהכון בארח מישר, ואקרון הבל דשריא בהו חלי רע, הבל דאיהו רעות רוח, ואינון קיומא, דבגיניהון בני נשא אזלין בארח מישור, ודחילו מקודשא בריך הוא, ועל דא סגיאין אינון הבלים דמתפשטי מהני שבע.

ושירותא דאיהו אמר, רזא דשמשא, דאיהו הבל דקיים עלמא, ואיהו רזא לאעלא בר נש לגו מהימנותא עלאה דקודשא בריך הוא, ובגין כך כל מה דתחות האי דרגא לאו איהו רזא דמהימנותא, ועל דא כתיב (שם ב יא) ואין יתרון תחת השמש, (שם ט ו) בכל אשר נעשה תחת השמש, דהא תחות האי לא אצטריך לאתדבקא, שמשא בסיהרא חדא אינון בלא פרודא, וסיהרא אע״ג דאיהו תחות שמשא, כלא איהו שמשא בלא פרודא, ותחות האי כלא איהו רעות רוח, ואסיר לאתדבקא ביה.

ויצא יעקב, בקטרא דסתימו, מגו סתרא סתימאה, נפקא זהר אספקלריא דנהרא, כלילא מתרין גווינין דמתחברן כחדא:

דף קמז עמוד ב

דנוקבא דקב״ה, כמה דנפקי כל נהורין מהאי עלמא, הכי נמי נטיל כלא האי עלמא, דהא דא כגוונא דא, ובגין כך באר שבע דא יובלא, באר (שבע) דא איהי שמטה, (נ״א דהא דא כגוונא דא) (כלא לקב״ה) ושמשא (דא) לא נהיר אלא מיובלא, (ס״א ואיהו נטיל כל נהורין, ויהיב לגו שמטה) ובגין כך ויצא יעקב מבאר שבע, וילך חרנה דא מערב דאיהי שמטה.

רבי שמעון אמר, ויצא יעקב מבאר שבע, דא מערב שנת השמטה, וילך חרנה דא שנת ערלה, בגין דנפק מרשו קדישא, לרשו אחרא, דהוה עריק מאחוי, כמה דאתמר. וכד מטא לבית אל דאיהו ברשו קדישא, מה כתיב? **ויפגע במקום** -- מאן מקום? רבי חייא אמר, דא הוא מקומו דקאמרן, דכתיב ואל מקומו שואף (זורח הוא שם), וילן שם כי בא השמש, כמה דאת אמר שואף זורח הוא שם, דהא בגין לאנהרא ליה קאתיא.

ויקח מאבני המקום -- אבני המקום לא כתיב, אלא מאבני המקום, אלין אינון אבני יקר מרגלאן טבאן, דאינון תריסר אבנין עלאין, כמה דכתיב (מ״א יח לא) שתים עשרה אבנים, ותחות אלין תריסר אלף ורבוון אבני פסילן, וכלהו אקרון אבנין, בגין כך מאבני המקום, ולא אבני (ס״א המקום) דא הוא מקום דקאמר.

וישם מראשותיו -- מראשותיו דמאן, אלא מראשותיו דההוא מקום, מאי מראשותיו, אי תימא כמאן דשוי תחות רישיה, לא, אלא מראשותיו לארבע (ס״א רישי) סטרין דעלמא, תלת אבנין לסטר

תוספתא

דאפיק שבילין, בטש בין אתוון, ועבד רקיעא דיעקב בין תרין רוחין, ואטיל ביני שייפי מלולי, עד דנחית להאי נ׳ דאיהי כפופה, וחברו לה כחדא צפון ודרום, לבתר אתקשרו כחדא, האי נ׳ כפופה באר שבע אקרי, ואתמלי מיעקב לאשקאה כל עדרי ענא, ועל דא ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. תו מבאר שבע לעילא, דהא מינה נפיק, לבתר אזיל לאשקאה לחרנה, דאיהו בירא דלתתא, חרון אף יהו״ה, חרב יהו״ה, דינא, בי דינא, אלהי״ם, ועל דא (תהלים עט א) אלהי״ם באו גוים בנחלתך: (עד כאן תוספתא)

סתרי תורה

כיון דאלין אתכלילו דא בדא, אתחזון ביה כל גווינין, ארגמן איהו, כל חיזו דנהורין ביה כלילן, רצוא ושוב, אינון נהורין לא מתעכבן למחמי, חבורא חדא אתחברן בההוא זהר, בהאי זה״ר שארי מאן דשארי, שמא איהו להההוא דסתים דלא ידיע כלל, קול יעקב אקרי, בהאי אתחזי מהימנותא דכלא, ההוא דסתים ולא ידיע כלל, בהאי שריא יהו״ה, שלימו דכל סטרין איהו עלאה ותתאה, הכא אשתכח יעקב שלימו דאבהן דאחיד מכל סטרין.

זה״ר דא על ברירו דשמא דא אקרי, דכתיב (ישעיה מא ח) יעקב אשר בחרתיך, תרין שמהן אקרי יעקב וישראל, בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל, סתרא דסתרא דא, כד הוה בקדמיתא בהאי סופא דמחשבה, דאיהו פרושא דאורייתא דבכתב, ואיהי תורה שבעל פה, ועל דא אקרי באר, שנאמר (דברים א ה)

הואיל משה באר את התורה, בא״ר איהו להההוא דאקרי שבע, דכתיב (מ״א ו לח) ויבנהו שבע שנים, והיינו קול גדול, ודא סופא דמחשבה בא״ר שבע איהו, ויעקב עאל בהאי רישא למהימנותא, כיון דאתדבק בהימנותא דא, אצטריך ליה לאתבחנא בההוא אתר דאתבחינו אבהן דיליה, דעאלו בשלם ונפקו בשלם.

אדם עאל ולא אסתמר, ואתפתא אבתרה, וחטא בההיא אשת זנונים נחש קדמאה. נח עאל ולא אסתמר, ואתפתא אבתרה וחטא, דכתיב (בראשית ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה. אברהם עאל ונפק, דכתיב (שם יב י) וירד אברם מצרימה, וכתיב (שם יג א) ויעל אברם ממצרים. יצחק עאל ונפק, דכתיב (שם כו א) וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה, וכתיב (שם כג) ויעל משם באר שבע. יעקב כיון דעאל במהימנותא, אצטריך למיעל:

דף קמח עמוד א

צפון, ותלת לסטר מערב, ותלת לסטר דרום, ותלת לסטר מזרח, וההוא מקום עלייהו לאתתקנא בהו, וכדין וישכב במקום ההוא, (ס״א וישכב י״ב מרגלאן לתתא, וכל אינון דרגין דאינון על האי מקום הא אינון כ״ב), כיון דאתתקן ערסא, שכיב ביה, מאן שכיב ביה, שמשא, ועל דא כתיב ביעקב (בראשית מח ב) וישב על המטה, דהא ליה אתחזי ולא לאחרא, ועל דא וישכב במקום ההוא, ובגין כך כתיב וזרח השמש ובא השמש.

רבי יצחק הוה יתיב יומא חד קמי מערתא דאפיקותא, אעבר חד בר נש ותרין בנין עמיה, והוה אמר חד לחד, דא תוקפא דשמשא מסטרא דדרום איהו, ועלמא לא אתקיים אלא על רוח, בגין דרוח איהו קיומא שלימו דכל סטרין, ואלמלא דאיהו קיימא בשלימו, לא יכיל עלמא לאתקיימא. אמר ליה אחוה זעירא, אלמלא יעקב לא אתקיים עלמא, תא חזי בשעתא דייחדו בנוי יחודא דלעילא, ואמרו (דברים ו ד) שמע ישראל יהו״ה אלהינ״ו יהו״ה אחד, דא הוא שלימו עלאה לאתיחדא ביחודא חד, כדין אתחבר יעקב אבוהון, ונטיל ביתיה ויתיב ביה בחבורא חדא עם אבהן, לאתחברא דכר ונוקבא כחדא, אמר רבי יצחק, אשתתף בהדייהו ואשמע מאי קאמרי, אזל בהדייהו.

פתח ההוא בר נש ואמר (תהלים קלב ח) קומה יהו״ה למנוחתך אתה וארון עזך, קומה יהו״ה למנוחתך, כמאן דאמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכניה. תרין אינון הוו דאמרו קומה יהו״ה, משה ודוד, משה אמר (במדבר י לה) קומה יהו״ה ויפוצו אויביך, ודוד אמר קומה יהו״ה למנוחתך, מאי איכא בינייהו, אלא משה כמאן דפקיד לביתיה קאמר, משה פקיד ליה לאגחא קרבא לקביל שנאוי, דוד זמין ליה לנייחא כמה דמזמין (ליה) למריה, זמין למלכא ולמטרוניתא עמיה, הה״ד קומה יהו״ה למנוחתך אתה וארון עזך, בגין דלא לאפרשא לון.

כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו -- מכאן אוליפנא, דמאן דמזמן למלכא ישני

סתרי תורה

מנחתא לההיא סטרא, בגין דמאן דאשתזיב מתמן איהו רחימא ובריר דקודשא בריך הוא, מאי כתיב ויצא יעקב מבאר שבע, סתרא דרזא דמהימנותא, וילך חרנה, סטרא דאשת זנונים אשה מנאפת.

סתרא דסתרין סתרא, מגו דתוקפא דטיהרא דיצחק, (נפק) מגו דורדיא דחמרא, נפק חד נעיצו קטירא, כליל חד דכר ונוקבא, סומקא כוורדא, מתפרשן לכמה סטרין ושבילין, דכורא אקרי סמא״ל, נוקביה כלילא בגויה תדיר, כמה דאיהו בסטר קדושה הכי נמי בסטרא אחרא, דכר ונוקבא כלילן דא בדא.

נוקבא דסמא״ל נחש אקרי, אשת זנונים, קץ כל בשר, קץ הימים, תרין רוחין בישין מתדבקן כחדא, רוחא דדכורא דקיק, רוחא דנוקבא בכמה אורחין ושבילין מתפרשא, ומתדבקא בההוא רוחא דדכורא. קשיטת גרמה בכמה תכשיטין כזונה מרחקא, קיימת בריש אורחין ושבילין לפתאה בני נשא, שטיא דקריב בהדה, אתקיפת ביה ונשקת ליה, מסכת ליה חמרא דדורדיא דמרורת פתנים, כיון דשתי אסטי אבתרה, לבתר דחמאת ליה סטי אבתרה מאורחא דקשוט, אפשיטת גרמה מכל אינון תקונים דהות מתתקנא לגבי דההוא שטיא.

תקונין דילה לפתאה לבני נשא, שערהא מתקנין סומקן כוורדא, אנפהא חוורין וסומקין, באודנהא תליין שיתא תקונין אטונא דמצרים, תליין על קדלהא כל חילי דארעא דקדם, פיה מתתקנא בפתיחו דקיק יאה בתקונהא, לישנא חדידא כחרבא, שעיען מלהא כמשחא, שפווהא יאן סומקין כוורדא, מתיקו בכל מתיקו דעלמא, ארגוונא לבשת, אתתקנת בארבעין תקונין חסר חד.

שטיא (דא) סטי אבתרהא, ושתי מכסא דחמרא, ועביד בה ניאופין, ואסטי אבתרה, מה עבדת שבקת ליה נאים בערסא, וסלקת לעילא ואלשינת עליה, ונטלא רשו ונחתא, אתער ההוא שטיא וחשב לחייכא בהדה כקדמיתא, והיא אעדיאת תקונהא מינה, ואתהדרת גיבר תקיף קאים לקבליה, לביש לבושא דנורא מלהטא, בדחילו תקיף מרתתא:

דף קמח עמוד ב

עובדוי, בגין למיהב חדוה למלכא, אי ארחיה דמלכא דחדאן ליה בדיחי הדיוטי, יסדר קמיה בדיחי רופינוס ופרדשכי, ואי לאו, לאו איהו (בגין) בדיחותא דמלכא.

תא חזי דוד זמין ליה למלכא ולמטרוניתא לנייחא, מה עבד שאני בדיחי דמלכא בגין רופינוס, ומאן נינהו, דכתיב (תהלים קלב ט) כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו, וחסידיך ירננו, לוייך ירננו מבעי ליה, דהא ליואי אינון בדיחי מלכא, והשתא דוד דזמין ליה לנייחא, עבד כהני וחסידי דליהוו אינון בדיחי מלכא, א״ל קב״ה, דוד, לא בעינא לאטרחא עלך (אלין), (נ״א אמר ליה קב״ה דוד לאו הכי), אמר ליה דוד, מארי (לאו הכי אלא) כד אנת בהיכלך את עביד רעותך, השתא דזמיננא לך, ברעותי קיימא מלה לאקרבא אלין, דאינון חשיבי יתיר, אע״ג דלאו ארחייהו בהאי.

מכאן אוליפנא דמאן דאיהו בביתיה יסדר אורחיה ועובדיה כרעותיה, אי מזמנין ליה יעביד רעותיה דאושפיזיה כמה דמסדר עלוי, דהא דוד אחלף ליואי וסדר כהני, וקב״ה אוקים מלה כרעותיה, אמר דוד (שם י) בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך, סדורא דקא סדרנא לא יתוב לאחורא, א״ל קב״ה דוד, חייך אפילו במאנין דילי לא אשתמש, אלא במאנין דילך, ולא זז קב״ה מתמן, עד דיהיב ליה נבזבזן ומתנן, דכתיב (שם יא) נשבע יהו״ה לדוד אמת לא ישוב ממנה, מפרי בטנך אשית לכסא לך, אתא רבי יצחק ונשקיה, אמר אי לא אתינא להאי ארחא אלא למשמע דא דיי.

פתח חד בריה ואמר, ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, היינו דכתיב (בראשית ב כד) על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו. דבר אחר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, רמז כד נפקו ישראל מבי מקדשא ואתגלו ביני עממיא, כדבר אחר (איכה א ו) ויצא מן בת ציון כל הדרה, וכתיב (שם ג) גלתה יהודה מעוני וגו׳.

פתח אחרא זעירא ואמר, ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו׳, מאי ויפגע במקום, למלכא דאזיל לבי מטרוניתא, בעי למפגע לה ולבסמא לה במלין, בגין דלא תשתכח גביה כהפקירא, ולא עוד אלא דאפילו אית ליה ערסא דדהבא וכסותותי מרקמאן באפלטייא למיבת בהו, ואיהי מתקנא ערסיה באבנין בארעא ובקיסטרא דתיבנא, ישבוק דידיה ויבית בהו למיהב לה נייחא, ובגין דיהא רעותא דלהון כחדא בדלא אניסו, כמה דאוליפנא הכא, דכיון דאזל לגבה מה כתיב (וילן שם כי בא השמש, לאחזאה דאסיר ליה לבר נש לשמשא ערסיה ביומא), ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא, בגין למיהב לה נייחא, דאפילו אבני ביתא רחימין קמיה למיבת בהו, (ס״א דכתיב וישכב במקום ההוא).

בכה רבי יצחק (ד״א ל״ג וחייך) וחדי, אמר מרגלאן אלין תחות ידייכו ולא אזיל בתרייכו, אמרו ליה את תזיל לאורחך, ואנן ניעול למתא להלולא דהאי ברי, אמר רבי יצחק השתא אית לי למהך לארחי

סתרי תורה

גרמא ונפשא, ערומה, מלייא דעיינין דחלן, חרבא שננא בידיה, טיפין מרירן תליין מההוא חרבא, קטיל ליה להההוא שטיא, וארמי ליה לגו גיהנם.

יעקב נחת לגבה ואזל לאתרה, שנאמר וילך חרנה, וחמא כל תקון ביתא, ואשתזיב מינה, דכורא דילה סמא״ל אבאיש קמיה, ונחת לאגחא ביה קרבא, ולא יכיל ליה, דכתיב (בראשית לב כה) ויאבק איש עמו וגומר, כדין אשתזיב מכלא, ואשתלים בשלימו, ואסתלק בדרגא שלים ואתקרי ישראל, כדין סליק בדרגא עלאה ואשתלים בכלא, והוה עמודא דאמצעיתא, ועליה כתיב (שמות כו כח) והבריח התיכון וגו׳.

מהו **ויגע בכף יריכו**? ליה לא יכיל, אבל נגע בכף יריכו דאינהו נדב ואביהוא דנפקו מן ירכו דאהרן בסיבת אש זרה, והא אתערו (משלי ז ה) לשמרך מאשה זרה וגו׳, **ותפסא לון ברשותא.** [תא חזי מה כתיב ביעקב שלימא, (ועל יעקב כתיב) והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה]:

דף קמט עמוד א

אזיל ליה וסדר מלין קמיה דרבי שמעון, אמר רבי שמעון, ודאי שפיר קאמרו, וכלא בקב״ה אתמר, אמר מלין אינון מבני בנוי דרבי צדוק חלשא נינהו, מאי טעמא אקרי חלשא, בגין דארבעין שנין אתעני על ירושלם דלא יתחרב ביומוי, והוה פריש על כל מלה ומלה דאורייתא רזין עלאין, ויהיב בהו ארחא לבני עלמא לאתנהגא בהו.

אמר רבי יצחק, לא הוו (אלא) יומין זעירין עד דאערענא בההוא בר נש, ובריה זעירא עמיה, אמינא ליה אן הוא ברך אחרא, א״ל עבידנא ליה הלולא ואשתאר בדביתהו, כיון דאשתמודע בי, א״ל חייך דלא זמיננא לך להלולא דברי, בגין תלת מלין, חד דלא ידענא בך ולא אשתמודענא לך, דהכי מזמנין ליה לבר נש כפום יקריה, ודילמא אנת גברא רבא ואפגים יקרך, וחד דילמא אנת אזיל בארחך בבהילו ולא אטרח עלך, וחד דלא תכסיף קמי אינשי דחבורא, דאורחא דילן דכל אינון דאכלי לפתורא דחתן וכלה, כלהו יהבי נבזבזן ומתנן לון, אמינא ליה קב״ה ידין לך לטב, אמינא ליה מה שמך א״ל צדוק זוטא.

בההוא שעתא אוליפנא מניה תליסר (נ״א תריסר) רזין עלאין באורייתא, ומן בריה תלת, חד בנבואה, וחד (נ״א ותרין) בחלמא, ואמר מה בין נבואה לחלמא, נבואה בעלמא דדכורא איהו, וחלמא בעלמא דנוקבא, ומהאי להאי כשיתא דרגין נחתא, נבואה בימינא ובשמאלא, וחלמא בשמאלא, וחלמא מתפרשא לכמה דרגין לתתא, בגין כך חלמא איהו בכל עלמא, אבל כפום דרגיה הכי חמי, כפום בר נש הכי דרגיה, דנבואה לא אתפשטא אלא באתריה.

תא חזי מה כתיב **ויחלום והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהי״ם עולים ויורדים בו** -- פתח ואמר (יחזקאל א ג) **היה היה דבר יהו״ה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר, ותהי עליו שם יד יהו״ה. היה היה** -- נבואה לשעתא היתה (ס״א הוות), דאצטריך על גלותא בגין דשכינתא נחתת בהו בישראל בגלותא, וחמא יחזקאל מה דחמא לפום שעתא, ואף על גב דלא אתחזי ההוא אתר להאי, בגיני כך היה היה.

מאי **היה היה**? אלא היה לעילא, היה לתתא, דכתיב סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, נטיל (ליה) לעילא ונטיל (ליה) לתתא, היה היה, חד לעילא וחד לתתא, תא חזי האי סלם בתרי עלמין אתתקף בעילא ותתא.

בארץ כשדים על נהר כבר -- בארץ כשדים, באתר דגלותא שריא ביה, ועם כל דא על נהר כבר, מאי נהר כבר, אלא דהוה כבר מקדמת דנא, דשכינתא

סתרי תורה

ויחלום והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה. חלמא מדרגא שתיתאה מאינון תרין דרגין דנבואה, עד ההוא דרגא שית דרגין אינון, ועל דא חלמא חד משתין דרגין דנבואה. סלם, חמא בנוי דזמינין לקבלא אורייתא בטורא דסיני, סלם דא סיני (ס״א בגימטריא), בגין דאיהו נעיץ בארעא וחשיב בסליקו לשמיא, וכל רתיכין ומשריין עלאין כלהו נחתי תמן בהדי קודשא בריך הוא כד יהיב לון אורייתא, וכלא חמא.

חמא מטטרון סבא דביתא, דשליט בכל דיליה, דאיהו קאים בשלטנו על (האי) עלמא, בשולטנו בשם שד״י, וסליק לעילא בסליקו דשמא דמריה יהו״ה, אתר דיעקב אשתלים ביה לבתר, וראשו דשם שדי איהו י׳, ודא מגיע השמימה, כיון דמטי וסליק את דא להוא אתר, אשתלים ואתקרי בההוא שמא דמאריה יהו״ה.

והנה מלאכי אלהי״ם עולים ויורדים בו. אינון מלאכין קדישין דקריבין למלכותא סלקין, ואינון אחרנין דלא קריבין הם נחתי. ותו בו סלקי ונחתי, כד איהו סליק סלקין בהדיה, כד נחית נחתין בהדיה:

דף קמט עמוד ב

שריא עלוי, דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו׳, ודא הוא נהר חד מאינון ארבע נהרין, ובגין דשריא עלוי מקדמת דנא והוה עלוי כבר, שריא ביה השתא, ואתגלי ליה ליחזקאל.

תא חזי **ויחלום**, וכי יעקב קדישא דאיהו שלימא דאבהן בחלמא אתגלי עלוי, ובאתר דא קדישא לא חמא (ליה) אלא בחלמא, אלא יעקב בההוא זמנא לא הוה נסיב, ויצחק הוה קיים, ואי תימא והא לבתר דאתנסיב כתיב (בראשית לא י) וארא בחלום, תמן אתר גרים, ויצחק הוה קיים, ועל דא כתיב ביה חלום, ולבתר דאתא לארעא קדישא עם שבטין, ואשתלים להון עקרת הבית, ואם הבנים שמחה, כתיב (שם לה ט) וירא אלהי״ם אל יעקב וגו׳, וכתיב (שם מו ב) ויאמר אלהי״ם לישראל במראות הלילה, הכא לא כתיב ביה חלום, דהא מדרגא אחרא עלאה הוה.

תא חזי חלמא איהו ע״י דגבריאל, דאיהו לתתא בדרגא שתיתאה מנבואה, מראה על ידא דההוא דרגא דההיא חיה דשלטא בליליא, ואי תימא הא כתיב (דניאל ח יז) גבריאל הבן להלז את המראה, הכי הוא ודאי דמראה מלוי סתימין יתיר, ובחלמא פריש יתיר, ופריש סתימין דמראה, ועל דא אתפקד גבריאל דיפרש מלוי דמראה דאיהו סתים יתיר, ועל דא כתיב במראה, וירא, וארא, מאי טעמא, בגין דמראה איהו כהאי מראה דאתחזי כל דיוקנין בגויה, בגיני כך וארא, אחמית דיוקניה באל שדי דאיהו מראה, דאתחמי דיוקנא אחרא בגויה, וכל דיוקנין עלאין ביה אתחזון.

בגיני כך יעקב בההוא זמנא כתיב, ויחלום והנה סלם מוצב ארצה (וראשו), מהו סלם, דרגא דשאר דרגין ביה תליין, והוא יסודא דעלמא, וראשו מגיע השמימה, הכי הוא לאתקשרא בהדיה, וראשו מגיע השמימה, מאן ראשו, ראשו דההוא סלם, ומאן איהו, דא דכתיב ביה (בראשית מז לא) ראש המטה, בגין דאיהו ראש להאי מטה ומנה נהיר, מגיע השמימה, בגין דאיהו סיומא דגופא, וקאים בין עלאה ותתאה, כמה דברית איהו סיומא דגופא, וקאים בין יריכין וגופא, ועל דא מגיע השמימה.

והנה מלאכי אלהי״ם עולים ויורדים בו-- אלין ממנן דכל עמין, דאינון סלקין ונחתין בהאי סלם, כד ישראל חטאן מאיך האי סלם וסלקין אינהו ממנן, וכד ישראל מתכשרן עובדייהו אסתלק האי סלם וכלהו ממני נחתי לתתא, ואתעבר שולטנותא דלהון, כלא בהאי סלם קיימא, וכד כלהו נחתין לתתא, אתעביד סלם קיימא, הכא חמא יעקב בחלמיה שלטנותא דעשו ושלטנותא דשאר עמין.

דבר אחר, **והנה מלאכי אלהי״ם עולים ויורדים בו** במאן? בההוא ראשו דההוא סלם, דכד אסתלק ראשו מניה סלם אתכפיא, וסלקין כלהו ממנן, וכד אתחבר ראשו בההוא סלם אסתלק, וכלהו ממנן נחתין, וכלא חד מלה.

כתיב (מ״א ג ה) בגבעון נראה יהו״ה אל שלמה בחלום הלילה, ויאמר אלהי״ם שאל מה אתן לך, ואי תימא הכא בחלום, וכי מה

סתרי תורה

מלאכי אלהי״ם, תריסר מרגליטאן טבאן, ואינון מיכא״ל, קדמיא״ל, פדא״ל. גבריא״ל, צדקיא״ל, חסדיא״ל. רפא״ל, רזיא״ל, סטורי״ה. נוריא״ל, יפיא״ל, ענא״ל. אלפי שנאן, שנא״ן שו״ר, נש״ר, ארי״ה, ז׳ אדם כליל דכר ונוקבא, ואינון סלקי כד איהו סליק, ואלין נחתי כד איהו נחית.

ותו כל אינון דשלטי בשלטנו דהאי עלמא על ידיה סלקין, וכל אינון דנחתי על ידיה נחתי, כלהו בהאי סלם, יהו״ה שלטא על כלא, דכתיב והנה יהו״ה נצב עליו. כד אתער, כתיב אין זה כי אם בית אלהי״ם וזה שער השמים, בית אלהי״ם ודאי, ואיהו תרעא לאעלא לגו, דכתיב (תהלים קיח יט) פתחו לי שערי צדק אבא בם אודה יה, זה השער ליהו״ה, זה שער השמים כלא חד. (עד כאן סתרי תורה):

דף קנ עמוד א

רשו אית ליה לחלום בהאי, אלא הכא אתכליל דרגא בדרגא, דרגא עלאה בדרגא תתאה, בגין דעד כען שלמה לא הוה שלים, כיון דאשתלים, כתיב (שם ה יב) ויהו״ה נתן חכמה לשלמה, וכתיב (שם ד ל) ותרב חכמת שלמה, דקיימא סיהרא באשלמותא, ובי מקדשא אתבני, וכדין הוה חמי שלמה עינא בעינא חכמתא, ולא אצטריך לחלמא.

לבתר דחטא אצטריך ליה לחלמא כקדמיתא, ועל דא כתיב (שם יא ט) הנראה אליו פעמים, וכי פעמים הוה ולא יתיר, אלא סטרא דחלמא הוה ליה פעמים, סטרא דחכמתא כל יומא הוה, ועם כל דא סטרא דחלמא הוה יתיר על כל שאר בני נשא, בגין דאתכליל דרגא בדרגא, מרא״ה במרא״ה, והא השתא בסוף יומוי חשך יתיר, ודא בגין דחטא, וסיהרא קיימא לאתפגמא, מאי טעמא, בגין דלא נטיר ברית קדישא, באשתדלותיה בנשים נכריות, ודא הוא תנאי דעבד קב״ה עם דוד, דכתיב (תהלים קלב יב) אם ישמרו בניך בריתי וגו׳, גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך, מאי עדי עד, היינו דכתיב (דברים יא כא) כימי השמים על הארץ, ובגין דשלמה לא נטר האי ברית כדקא יאות, שריא סיהרא לאתפגמא, ועל דא בסופא אצטריך חלמא, וכן יעקב אצטריך ליה לחלמא כדאמרן.

והנה יהו״ה נצב עליו וגו׳ -- הכא חמא יעקב קשורא דמהימנותא כחד, נצב עליו, וכתיב (מ״א כב מח) ומלך אין באדום נצב מלך (נצב עליו), חמא דכל דרגין קיימין כלהו כחד על ההוא סלם, לאתקשרא כלא בחד קשרא, ובגין דאתיהיב ההוא סלם בין תרין סטרין, הה״ד אני יהו״ה אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, הארץ וגו׳, אלין אינון תרין סטרין בימינא ושמאלא.

דבר אחר והנה יהו״ה נצב עליו, (ויאמר) עליה דיעקב, למהוי כלא רתיכא קדישא, ימינא ושמאלא ויעקב בגווייהו, כנסת ישראל לאתקשרא בינייהו, הה״ד אני יהו״ה אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, מנלן דיעקב באמצעיתא, משמע דכתיב אלקי אברהם אביך ואלקי יצחק, (הארץ) ולא כתיב אלקי יצחק אביך, דכיון דאתקשר ביה באברהם אשתכח דאיהו באמצעיתא, ולבתר הארץ אשר אתה שוכב עליה, הא כלא רתיכא חדא קדישא, והכא חמא דיהוי שלימו דאבהן.

תא חזי אלקי אברהם אביך, דכיון דאמר אברהם אביך ודאי איהו באמצעיתא, ואלקי יצחק, הכא אתרמיז דקשיר לתרין סטרין ואחיד לון, קשיר לסטרא חד דכתיב אברהם אביך, וקשיר לסטרא אחרא דכתיב ואלקי יצחק, תוספת וא״ו לגבי יצחק לאחזאה דיעקב אחיד לתרין סטרין, ועד דיעקב לא אתנסיב, לא אתמר באתגליא יתיר, ואתמר באתגליא למאן דידע אורחוי דאורייתא, לבתר דאתנסיב ואוליד אתמר ליה באתגליא, הה״ד (בראשית לג כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלקי ישראל, מהכא אוליפנא מאן דלא אשתלים לתתא לא אשתלים לעילא.

שאני יעקב דאשתלים לעילא ותתא, אבל לא באתגליא, ואי תימא דאשתלים בההיא שעתא, לא, אלא חמא דישתלים לבתר דנא, ואי תימא הא כתיב והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, אלא אשגחותא דקב״ה ונטירו דיליה לא אשתביק מניה דיעקב לעלמין, בכל מה דאצטריך ליה בהאי עלמא, אבל בעלמא עלאה עד דאשתלים:

ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהו״ה במקום הזה ואנכי לא ידעתי -- וכי תוהא הוא דלא ידע, אלא מאי ואנכי לא ידעתי, כמה דאת אמר (ש״א יג יב) ופני יהו״ה לא חליתי, אמר וכי כל האי אתגלי לי, ולא אסתכלנא למנדע אנכי, ולמיעל תחות גדפי דשכינתא למהוי שלים. תא חזי כתיב (בראשית כה כב) ותאמר אם כן למה זה אנכי, כל יומא ויומא חמאת רבקה נהורא דשכינתא

דף קנ עמוד ב

דהויא שכינתא במשכנהא וצליאת תמן, כיון דחמאת עאקו דילה במעהא, מה כתיב ותלך לדרוש את יהו״ה, נפקת מדרגא דא לדרגא אחרא דאיהו הוי״ה, בגיני כך אמר יעקב, וכי כל כך חמינא ואנכי לא ידעתי, בגין דהוה בלחודוי ולא עאל תחות גדפי דשכינתא.

מיד **ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה** - מלה דא לתרין סטרין איהו, מה נורא המקום הזה, חד על ההוא מקום דקאמר בקדמיתא, וחד על את קיימא קדישא דלא בעיא לאתבטלא, ואע״ג דאינהו תרי סטרי חד הוא, אמר אין זה כי אם בית אלהי״ם, אין זה למהוי בטיל, אין זה לאשתכחא בלחודוי, קיימא דיליה לאו איהו אלא בית אלהי״ם, לאשתמשא ביה ולמעבד ביה פירין, ולארקא ביה ברכאן מכל שייפי גופא, דהא הוא תרעא דכל גופא, הה״ד וזה שער השמים, דא תרעא דגופא, ודאי תרעא איהו לארקא ברכאן לתתא, אחיד לעילא ואחיד לתתא, אחיד לעילא דכתיב וזה שער השמים, לתתא דכתיב אין זה כי אם בית אלהי״ם, ועל דא ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, ובני נשא לא משגחן ביקרא דביה, למהוי ביה שלים לעילא ותתא, אתא אבוי ונשקיה.

אמר רבי יצחק, כד מלין אינון שמענא מפומיה בכינא, ואמינא בריך רחמנא דלא בטיל מעלמא חכמתא עלאה, אזלינא עמהון עד תלת פרסי, עד דעאלנא עמהון למתא, לא ספיקו למיעל עד דשדך ההוא בר נש לבריה, ואמרי ליה מילך לא יהון לבטלה, אמינא הא דאמר רבי שמעון דמלין אלין כלהו ברזא דחכמתא נינהו, ולאחזאה מלין אחרנין, כד סדרנא מלין קמיה דרבי שמעון, א״ל לא תימא דמלין אלין דינוקא נינהו, אלא מלין דרזין עלאין נינהו, וכלא ברזא דחכמתא רשימין:

וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהי״ם עמדי וגו׳ -- אמר רבי יהודה, כיון דכל האי אבטח ליה קודשא בריך הוא, אמאי לא האמין, דאמר אם יהיה אלהי״ם עמדי וגו׳, אלא אמר יעקב חלמא חלמנא, וחלמין מנייהו קשוט ומנייהו לא קשוט, ואם יתקיים הא ידענא דחלמא קשוט הוא, ועל דא אמר אם יהיה אלהי״ם וגו׳ כמה דחלמנא, והיה יהו״ה לי לאלהי״ם, אנא אהא משיך ברכאן ממבועא דנחלא דכלא לאתר דא דאקרי אלהי״ם.

תא חזי, ישראל דאיהו באמצעיתא, כלא נטיל הוא בקדמיתא ממקורא דכלא, ולבתר דימטי ליה, מניה נגיד ואמשיך להאי אתר, משמע דכתיב והיה יהו״ה לי בקדמיתא, ולבתר כלא לאלהי״ם, כמה דאלהי״ם יהא נטיר ועביד לי כל אלין טבאן, אוף אנא אהא משיך ליה מאתר דילי כל אינון ברכאן, ואתחבר קשרא דכלא ביה, אימתי ושבתי בשלום אל בית אבי, כד אהא יתיב בדרגא דילי, ואהא יתיב בדרגא דשלום, לתקנא בית אבי, ושבתי בשלום דייקא, כדין והיה יהו״ה לי לאלהי״ם.

דבר אחר **ושבתי בשלום אל בית אבי**, דתמן הוא ארעא קדישא, תמן אשתלים, והיה יהו״ה לי לאלהי״ם, באתר דא אסלק מדרגא דא לדרגא אחרא כדקא יאות, ותמן אפלח פולחניה.

רבי חייא פתח ואמר, (תהלים סה ד) **דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם**. האי קרא קשיא דלאו סופיה רישיה ולאו רישיה סופיה, אלא דוד בעא על גרמיה ולבתר בעיא על כלא, דברי עונות גברו מני, אמר דוד אנא ידענא בגרמי דחבנא, אבל כמה חייבין אינון בעלמא דאתגברו חובייהו עלייהו יתיר מני, הואיל וכן, לי

דף קנא עמוד א

ולהון, פשעינו אתה תכפרם.

תא חזי בשעתא דחייבין סגיאין בעלמא, אינון סלקין עד ההוא אתר דספרי דחייביא אתפתחו, כמה דאת אמר (דניאל ז י) דינא יתיב וספרין פתיחו, וההוא ספר (דינא עלה קיימא), (נ״א לעילא מרישיה דדוד איהו), בגיני כך דברי עונות גברו מני, ועל דא פשעינו אתה תכפרם.

יעקב כגוונא דא, בגין כך לא הימין, אי תימא דלא הימין בקב״ה, לא, אלא דלא הימין ביה בגרמיה, דילמא יחוב, וההוא חובא ימנע ליה דלא יתוב בשלם, ויסתלק נטירו מניה, ובגין כך לא הימין בגרמיה, והיה יהו״ה לי לאלהי״ם, אפילו רחמי כד איתוב בשלם אשוי לקבלי לדינא, בגין (ס״א דאהא) דאנא פלח קמיה תדיר.

אמר רבי אחא, אמר יעקב, השתא לא אצטריכנא לדינא, כד איתוב לבית אבא אתכלילנא בדינא ואתקשר ביה, אמר רבי יוסי, לאו הכי, אלא אמר, השתא אם יהיה אלהי״ם עמדי, דינא אצטריכנא לנטרא לי, עד דאיתוב בשלם לבית אבא, אבל כיון דאיתוב בשלם, אתכלילנא רחמי בדינא, ואתקשר בקשורא מהימנא, לאכללא כלא כחד:

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהי״ם -- דהא כדין יהא כלא קשורא חדא, והאי אבן אתברכא מימינא ומשמאלא, ואתברכא מעילא ומתתא, בגין (דא) דאתן מעשרא מכלא. אמר רבי אבא, הא כתיב ויקח מאבני המקום, ואי תימא דאבנא דא עלאה (על) כמה אבנין, לאתר מותביה למשרי עלייהו, (נ״א האי דכתיב) והא כתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, (נ״א עליונה מבעי ליה), בגין (נ״א כיון) דאמר אין זה כי אם בית אלהי״ם, הכא ארים לה קמא עלאה, בגין דתלה כל שבחא דזה בה, דאין זה לקיימא (לתתא), כי אם בית אלהי״ם, ושפיר, ועל דא אשר שמתי מצבה כתיב, יהיה בית אלהי״ם לעלמין.

בית אלהי״ם -- בית יהו״ה מבעי ליה, כמה דאת אמר לכונן את בית יהו״ה, וכן (תהלים קכב א) בית יהו״ה נלך, אלא אתר דבי דינא איהו מתרין סטרין עלאין, מסטרא דיובלא דאיהו אלהי״ם חיים, ומסטרא דיצחק אלהי״ם.

אמר רבי אלעזר, יובלא אע״ג דדינין (נפקין) מתערין מינה, וכלהו רחמי, (ודינין), כל חידו מינה נפקין, והוא חדוותא (ס״א והוא חירותא) דכלא, אלא בית אלהי״ם סטרא דדינא קשיא, אי לטב בסטרא (דיובלא) דשמאלא אתער ביה רחימותא, כמה דאת אמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי, אי לביש בסטרא דשמאלא אתער ביה דינא קשיא, כמה דאת אמר (ירמיה א יד) מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ, ודאי בית אלהי״ם. רבי שמעון אמר, בית אלהי״ם, היינו דכתיב (תהלים מח ג) קרית מלך רב, אית מלך סתם ואית מלך רב, ודא עלמא עלאה מלך רב איהו, ודא הוא קרית מלך רב.

רבי חייא ורבי חזקיה הוו יתבי תחות אילני דחקל אונו, אדמוך רבי חייא, חמא ליה לאליהו, אמר מקסטיטורא דמר חקלא נהיר, אמר השתא אתינא לאודעא דירושלם קריב איהו לאתחרבא, וכל אינון קרתין דחכימיא, בגין דירושלם דינא איהו, ועל דינא קיימא, ועל דינא אתחרב, והא אתיהיב רשו לסמא״ל עלה, ועל תקיפי עלמא, ואתינא לאודעא לחכימיא דילמא יורכון שני דירושלם. דהא כל זמנא דאורייתא אשתכח בה היא קיימא, בגין דאורייתא אילנא דחיי דקיימי עלה, (תרי נוסחי אינון) כל זמנא דאורייתא אתער לתתא, אילנא דחיי לא אעדי לעילא, פסק אורייתא לתתא, אילנא דחיי אסתלק (מינה) מעלמא, ועל דא כל זמנא דחכימיא יחדון בה באורייתא, לא יכיל סמא״ל בהו, דהא כתיב הקול קול יעקב והידים ידי עשו, דא הוא אורייתא עלאה דאקרי קול יעקב, בעוד דההוא קול לא פסק, דבור שלטא ויכלא, ועל דא לא אצטריך אורייתא למפסק, ואתער

דף קנא עמוד ב

רבי חייא, ואזלו ואמרו מלה דא לחכימיא.

אמר רבי ייסא, כלא ידעין דא, והכי הוא, דכתיב (תהלים קכז א) אם יהו״ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר, אלין אינון דמשתדלין באורייתא, קרתא קדישא קיימא עלייהו, ולא על גברין תקיפין דעלמא, היינו דכתיב אם יהו״ה לא ישמר עיר וגו׳:

וירא והנה באר בשדה וגו׳ -- רבי יהודה פתח ואמר, (שם ג א) מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, האי קרא אתערו ביה חבריא, אבל מזמור לדוד, אמאי קאמר שירה, אי בגין דבריה איהו דקם עליה, קינה יתיר מבעי ליה, דהא אבאיש עלוי דבר נש זעיר מקריבוי, מדאחרא סגי, אלא מזמור לדוד, אמר שירה, והכי בעי דוד, דחשיב דקב״ה סליק ליה חובוי להההוא עלמא, כיון דחמא דהכא בהאי עלמא בעי למגביה מניה חדי.

תו דחמא דעלאי מניה הוו בעלמא דקא ברחו, וכלהו בלחודייהו, יעקב ערק דכתיב (הושע יב יג) ויברח יעקב שדה ארם, וערק בלחודוי, משה ערק דכתיב (שמות ב טו) ויברח משה מפני פרעה, וערק בלחודוי, ודוד ברח, כל אינון שולטני ארעא, וכל אינון גיברי ארעא, ורישיהון דישראל, כלהו ערקין עמיה, וסחרין ליה מימיניה ומשמאליה לנטרא ליה מכל סטרין, כיון דחמא שבחא דא אמר שירתא.

ואמר רבי יהודה, כלהו אערעו בהאי באר, ודוד אמאי לא אערע ביה, אלא דוד מארי דבבו הוה לקבליה בההוא זמנא, ובגין כך לא אערע ביה, ליעקב ומשה בחדוה קביל לון האי באר, ובעא לאתקרבא בהדייהו, ועל דא כיון דחמא לון האי באר, סליקו מיא לגבייהו, כאתתא דחדיאת עם בעלה.

ואי תימא הא אליהו ברח ולא אערע ביה אמאי, אלא אליהו לתתא מן באר הוא, ולא לעילא כמה דהוו משה ויעקב, ובגין כך מלאך איהו ועביד שליחותא, ובגין דיעקב ומשה לעילא אינון מן הבאר, באר חדי לגבייהו, וסליק לקבלא לון, כאתתא דחדאת לגבי בעלה ומקבלא ליה.

וירא והנה באר בשדה -- רזא איהו, דחמא האי באר לעילא, דא כגוונא דא, כתיב שלשה עדרי צאן רובצים עליה, אי אינון

תוספתא

וירא והנה באר בשדה -- רבי אלעזר אמר, כתיב (ישעיה נא א) שמעו אלי רודפי צדק, אינון דתבעי רזא דמהימנותא, אינון דאתדבקו בקשורא דמהימנותא, אינון דידעין ארחוי דמלכא עלאה. כד סליקו תרין, ונפקו לקדמות חד, מקבלין ליה בין תרין דרועין, תרי נחתי לתתא, תרין אינון חד בינייהו, תרין אלין מותבא דנביאי, אתר דינקי ביה, חד בינייהו, דאיהו אתחבר בכלא, הוא נטיל כלא.

ההוא בירא קדישא

סתרי תורה

וירא והנה באר בשדה, והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה -- באר דרגא דאדון כל הארץ, בשדה חקל תפוחין קדישין, שלשה עדרי צאן, תלת דרגין עלאין קדישין, מתתקנן על ההוא בירא, ואינון נצח והוד ויסודא דעלמא, ואלין משכין מיא מלעילא, ומליין להאי בירא, בגין דההוא מקורא יסודא דעלמא, כד שארי בגו ההוא בירא עביד פירי, ונביע תדיר ואתמליא ההוא בירא מניה, כיון דאתמליא, ודאי כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, אלין אינון כל אוכלוסין ומשריין קדישין, דכלהו שקיין ושתאן מההוא בירא, וכל חד וחד כמה דאתחזי ליה, והאבן גדולה על פי הבאר, דא אבן דמינה כשלי בני עלמא, אבן נגף וצור מכשול, דקיימא תדיר על פי האי באר, על מימריה, למתבע דינא דכל עלמא, דלא יחות מזונא וטב לעלמא:

דף קנב עמוד א

שלשה, אמאי כתיב ונאספו שמה כל העדרים, אלא אינון שלשה, דרום, מזרח, צפון, דרום מהאי סטרא, וצפון מהאי סטרא, ומזרח בינייהו, ואלין קיימין על האי באר, ואחידן ליה ומליין ליה, מאי טעמא, בגין כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים, היינו דכתיב (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי:

ונאספו שמה כל העדרים -- היינו דכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים, וגללו את האבן, מעבירין מינה תקיפו דדינא קשיא, ההוא דגליד וקריש, (ס״א מיין דכרין), דכדין אקרי אבן, ולא נפקי מינה מייא לבר, וכד אינון נחלין אתיין, אתתקף דרום דאיהו ימינא, ולא יכלא צפון למקרש מיין, כהאי נהרא כד מימוי סגיאין, לא גלידין וקרשי מיא, כנהרא דמימוי זעירין, ועל דא כד אינון נחלין אתיין, אתתקף דרום דאיהו ימינא, ומיין אשתריין ונגדין, ואשקיין עדרייא כמה דאמרן, דכתיב ישקו כל חיתו שדי, והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה, בגין דעלמא אצטריך דינא דילה דתהוי בדינא, לאוכחא ביה חייביא.

תא חזי יעקב כד הוה יתיב על בירא, וחמא מיא דסלקין לגביה, ידע דתמן תזדמן ליה אתתיה, וכן במשה כד יתיב על בירא, כיון דחמא דמיא סלקין לגביה, ידע דאתתיה אזדמנת ליה תמן, והכי הוה ליה ליעקב דתמן אזדמינת ליה אתתיה, כמה דכתיב עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן, ויהי כאשר

ראה יעקב את רחל וגו׳, משה דכתיב (שמות ב יז) ויבאו הרועים ויגרשום וגו׳, ותמן אזדמנת ליה צפורה

תוספתא

קאים תחותייהו, חקלא דתפוחין קדישין איהו, מהאי בירא מתשקיין עדריא, כל אינון רתיכין, כל אינון מארי גדפין, ג׳ קיימין רביעין (קיימין) על האי בירא, האי בירא מנייהו אתמלי, הה״ד כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים וגו׳, דא אדנ״י אתקרי, על דא כתיב (דברים ג כד) אדני אלהי״ם אתה החילות, וכתיב (דניאל ט יז) והאר פניך על מקדשך השמם למען אדני, אדון כל הארץ, הה״ד (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ: (עד כאן תוספתא)

סתרי תורה

ונאספו שמה כל העדרים -- ונאספו שמה העדרים לא כתיב, אלא כל העדרים, משריין קדישין לעילא, ומשריין קדישין לתתא, אלין בשירין ותושבחן לעילא, ואלין בצלותין ובעותין לתתא, אלין ואלין, מיד וגללו את האבן מעל פי הבאר, מגנדרין לה ומעברין לה מן קודשא, ואסתליק מן דינא, מיד והשקו את הצאן, נטלו מלאכי עלאי לעילא ונטלי ישראל לתתא, לבתר והשיבו את האבן, על מימרא דהאי באר, לאתעטרא (ס״א, לאתעתדא) קמיה, ולמתבע דינא דעלמא, לאתנהגא עלמא בדינא, והכי אצטריך, דהא לא יכיל עלמא למיקם אלא על דינא, למהוי כלא בקשוט וזכו.

כיון דאשתלים יעקב, לא אצטריך להאי אבן סיועא אחרא, מה כתיב, ויגש יעקב ויגל את האבן, ויגל וגללו, ולא כתיב ויסר והסירו, אלא וגללו, היינו ערבוביא דשטן, דמערבבין ליה דלא יכיל לקטרגא, ויעקב בלחודיה לא אצטריך לסיועא אחרא, אלא איהו בלחודיה, דהא שלימו דאבהתא הוה יעקב, דכיון דיכיל ביה בעשו בהאי עלמא, יכיל לעילא, ובכלא אצטריך עובדא.

תרין עלמין אחסין יעקב, חד עלמא דאתגליא וחד עלמא דאתכסיא, כגוונא דלהון ממש, מחד נפקו שית שבטין, ומחד נפקו תרין שבטין, עלמא דאתכסיא אפיק שית סטרין, עלמא דאתגליא אפיק תרין, ואינון תרין כרובין דתחותה, ויעקב בין תרין עלמין אשתכח, בדיוקנא דלהון ממש, ובגין כך כל מלוי דלאה הוו באתכסיא, ודרחל באתגליא:

דף קנב עמוד ב

בגין דההוא באר גרמא לון.

תא חזי האי באר, שבע זמנין כתיב בפרשתא דא, בגין דאיהו רמז לשבע, והכי אקרי באר שבע, (בגין) באר דא אדכר שבע זמנין בפרשתא דא, דכתיב וירא והנה באר בשדה, כי מן הבאר ההיא, והאבן גדולה על פי הבאר, ונאספו שמה כל העדרים וגו׳ מעל פי הבאר, והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר, וגללו את האבן מעל פי הבאר, ויגל את האבן מעל פי הבאר, הא שבעה, ובודאי דהכי הוא. במשה לא כתיב אלא זמנא חדא, דכתיב (שם טו) וישב בארץ מדין וישב על הבאר, בגין דמשה אתפרש מכל וכל מביתא דלתתא, ויעקב לא אתפרש כלל, במשה חד, כמה דכתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי, אחת היא לאמה, ובגין כך משה מאריה דביתא הוה, ואסתלק לעילא, במשה כתיב וישב על הבאר, ביעקב וירא והנה באר בשדה, ולא כתיב וישב על הבאר.

דבר אחר, **ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה** -- רבי אבא פתח ואמר, (תהלים קו ג) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת, שומרי משפט, זכאין אינון ישראל דקודשא ב״ה יהב לון אורייתא דקשוט לאשתדלא בה יממא ולילי, דהא כל מאן דאשתדל באורייתא, אית ליה חירו מכלא, חירו מן מותא, דלא יכלא לשלטאה עליה, והא אוקמוה, בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא ואתאחיד בה, אתאחיד באילנא דחיי, ואי ארפי גרמיה מאילנא דחיי, הא אילנא דמותא שריא עלוי ואתאחיד ביה, הה״ד (משלי כד י) התרפית ביום צרה צר כחכה, התרפית, אי ארפי ידוי מאורייתא, ביום צרה צר כחכה, מאי צר כחכה, צר כח כה, דהא איהי תדיר לימינא, ונטירו דילה תדיר על בר נש כד אזיל באורחוי דאורייתא, וכדין דחי ליה לרע לבר, דלא יקרב לגביה דבר נש, ולא יכיל לקטרגא ליה, וכד בר נש אסטי מארחוי דאורייתא ואתרפי מנה, כדין צר כח כה, בגין דההוא רע דאיהו שמאלא שליט עליה דבר נש, ודחי ליה להאי כה לבר, עד דדחיק ליה אתר בעקו.

דבר אחר **צר כחכה**-- דכד בר נש אחיד בארחי דאורייתא, אתרחים לעילא ואתרחים לתתא, ורחימא דקב״ה הוי, כמה דאת אמר (ש״ב יב כד) ויהו״ה אהבו, דהוה רחימוי דקב״ה ורחים ליה, וכד בר נש אסטי מארחי דאורייתא, כדין צר כח כה, צר דיליה, ומארי דבבו איהו לגביה, ושליט עלוי ההוא דאקרי רע, עד דמקטרג ביה בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

תא חזי האי רע דאיהו יצר הרע, שליט על עלמא בכמה סטרין, וכמה שלטנו אית ליה בעלמא, ואיהו חויא תקיפא דחב ביה אדם, וכשלין ביה בני עלמא, ומשכי ליה עלייהו, עד דאפיק לון נשמתייהו, ותא חזי כד איהו שליט שליט על גופא, וכיון דעל גופא שליט, נשמתא נפקא מניה, בגין דגופא אסתאב, ונשמתא סלקא, ולא שליט עליה עד דנטיל רשו, וכמה אינון דאתיין מסטריה ושלטין על עלמא, והא תנינן, דכל עובדין דעלמא דאתעבידו ושלטי בהו, ואית ליה ממנן ושמשין, וכלהו שמשין בעובדין דעלמא.

ועל דא איהו קץ דשמאלא, והא אוקמוה, דאית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא, והאי קץ דשמאלא איהו קץ כל בשר, קץ כל בשר אקרי, קץ כל רוחא לא אקרי, ורזא דמלה דא איהו קץ (כל בשר) ודא איהו קץ, דא קץ על בשרא, ודא על רוחא, בגין כך דא פנימי ודא חיצון, דא ימינא ודא שמאלא, דא קדישא ודא מסאבא, והא אוקמוה. ותא חזי רזא עלאה קדישא דמהימנותא, רזא דעלמא דדכורא ועלמא דנוקבא, וכל קדושא דקדישין ביה, וכל רזי דמהימנותא מהכא נפקו, וכל חיין, וכל חירו, וכל טבין, וכל

דף קנג עמוד א

נהורין מהכא אינון, וכל ברכאן, וטלי נדבאן, וכל רחימו דרחימותא, כלא מסטרא דא רזא דדרום.

מסטרא דצפון מתפשטי דרגין, עד דמטא לתתא, קסטופא דדהבא, מסטרא מסאבא לכלוכא דמסאב, ואחיד להאי לעילא, ואחיד להאי לתתא, והכא מזדווגי דכר ונוקבא כחדא, ואינון רוכב נחש, רזא דדכר ונוקבא, ורזא דא עזאז״ל. ומהכא מתפרשין דרגין, ונפקין כמה סטרין לעלמא, דמתפשטין מהכא ושלטין על עלמא, וכלהו סטרי מסאבא, ורברבין ממנן גו עלמא.

תא חזי, עשו כד נפק לעלמא, כוליה סומקא כורדא, בשערא כגוונא דשעיר, ומתמן אלופין ממנן תריסין (ס״א תריסר) דשלטין בעלמא והא אוקמוה. תא חזי, אשרי שומרי משפט, דנטרי מהימנותא דקב״ה, בגין דקב״ה איהו משפט, ובעי ליה לבר נש לנטרא דלא יסטי לארחא אחרא, אלא דיהא נטיר משפט, בגין דקב״ה איהו משפט דכל ארחוי משפט. עושה צדקה בכל עת, וכי בכל עת יכיל בר נש למעבד צדקה, אלא מאן דישתדל בארחוי דאורייתא, ועביד צדקה עם אינון דאצטריכו לה, דכל מאן דעביד צדקה עם מסכנא, אסגי ההיא צדקה לעילא ותתא.

תא חזי, מאן דאשתדל בצדקה, ההיא צדקה דעביד סליק לעילא, ומטא לעילא לההוא אתרא דיעקב דאיהו רתיכא עלאה, ואמשיך ברכאן להההוא אתר ממבועא דכל מבועין, ומההיא צדקה אמשיך וארבי ברכאן לכל אינון תתאי, ולכל רתיכין ולכל חילין, וכלהו אתברכאן, ואתוספן נהורין כדקא יאות, בגין דכלהו אקרו עת, ודא הוא דכתיב עושה צדקה בכל עת.

תא חזי, בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא, אינון הוו משכי ברכאן מלעילא לתתא, וכד נפקו ישראל מארעא קדישא, עאלו תחות רשו אחרא, וברכאן אתמנעו מעלמא, תא חזי יעקב הוה תחות רשו קדישא, כיון דנפק מארעא, עאל ברשו אחרא, ועד לא עאל תחות רשו אחרא, אתגלי עליה קב״ה בחלמא, וחמא כל מה דחמא, ואזלו עמיה מלאכין קדישין, עד דיתיב על בירא, וכיון דיתיב על בירא, סליקו מייא לגביה, וכן הוה משה, דמתמן אזדמנת ליה אתתיה, רזא דמלה, בירא לא סלקא אלא כד חמא קשרא דיליה לאתחברא בהדיה.

ואמר רבי אבא, כל הני קראי קשיין אהדדי, בקדמיתא כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולבן בחרן הוה יתיב, אמאי נטיל מתמן, דכתיב וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, ומנלן דבחרן הוה דיוריה דלבן, דכתיב ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם, ויאמרו מחרן אנחנו, ויאמר הידעתם את לבן בן נחור, ויאמרו ידענו, משמע דדיוריה דלבן בחרן הוה, אלא יעקב אמר, אנא בעינא למיעל בשכינתא בגין דבעינא לאזדווגא, אבא כד אתנסיב ושדר לעבדא אשכח עינא דמיא, וכדין אזדמנת ליה לאבא אתתא, והא באתר דא לא אשכחנא לא עינא ולא בירא ולא מיא, ומיד וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, ותמן אזדמנת ליה בירא כדקאמרן, ואזדמנת ליה אתתיה. רבי אלעזר אמר, חרן תמן הוה ודאי, והאי בירא בחקלא הוה, דאי לאו הכי אמאי כתיב ותרץ ותגד לאביה, אלא בגין דהוה סמיך למתא.

ואמר רבי אלעזר, יעקב דאזדמנת ליה על בירא אתתא, אמאי לא אזדמנת ליה לאה, דהא קיימא ליה ליעקב כל אינון שבטין, אלא לאה לא בעא קודשא בריך הוא לזווגא ליה ליעקב באתגליא, דכתיב ויהי בבקר והנה היא לאה, דהא קודם לכן לא אתגליא מלה, ותו בגין לאמשכא עינא ולבא דיעקב בשפירו דרחל, למעבד דיוריה תמן, ובגינה

דף קנג עמוד ב

אזדווגת ליה לאה ואוקימת כל אינון שבטין. במה ידע יעקב מאן היא רחל, אלא דאינון רעיין אמרו ליה, דכתיב והנה רחל בתו באה עם הצאן.

תא חזי מה כתיב, ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה, וכי מה דעתיה דיעקב דלא קאמר עשר ירחין או שתא חדא, אלא שבע שנים אמאי, אלא יעקב בחכמתא עבד, בגין דלא יימרון דבגין תיאובתא דשפירו דרחל עבד, אלא בגין חכמתא. דסיהרא בת שבע שנין היא, וכלהו שבע שנין עלאין שרו עליה דיעקב עד לא נסיב לה לרחל, למיתב גבה כדקא יאות, דהא יעקב נטל כלהו בקדמיתא, ולבתר אתא לגבה, בגין לאשתכחא איהו שמים ואיהי ארץ.

ורזא דמלה, ויהיו בעיניו כימים אחדים, מאי כימים אחדים, אלא כלהו שבע שנין שקיל לון בעינוי כאינון עלאין, דאינון אחדין דלא מתפרשאן, וכלהו חד דמתקשרן דא בדא, באהבתו אותה, לאשתכחא כגוונא עלאה. תא חזי דאפילו לבן רמז ליה באינון שבע, ולא ידע מאי קאמר, דפתח ואמר טוב, דכתיב טוב תתי וגו׳.

אמר רבי אבא, הכי הוא ודאי, פלח שבע שנין לאזדווגא בשמטה, אמר רבי אלעזר, תא חזי בכל אתר יובלא סתים דלא אתגליא, ושמטה אתגליא.

תא חזי בשעתא דיעקב פלח שבע שנין קדמאין, נפקא קלא ואמר, יעקב, מן העולם ועד העולם כתיב (תהלים קו מח), עולם סתים דלעילא יובלא, מתמן שירותא, דאלין דאינון סתימין דלא אתגליא לון מן יובלא אינון, בגין כך אסתימו מיעקב, דלא ידע, דחשב דהא מן שמטה אינון, ובגין דיעבד שירותא מעולם דלעילא, אתכסיין מניה, בגין דיובלא איהו סתים, ולבתר דעברו שני יובלא דאתכסייא, עבד שני שמטה דאתגליין, ואתעטר בתרין עלמין ואחיד לון.

תא חזי לאה אולידת שית בנין וברתא חדא, והכי אתחזי, דהא שית סטרין קיימין עלה, ואלין שית וברתא חדא ברזא עלאה נפקא. רחל אולידת תרין צדיקים והכי אתחזי, הא שמטה דבין תרי צדיקי יתבא לעלמין, דכתיב (תהלים לז כט) צדיקים ירשו ארץ, צדיק לעילא וצדיק לתתא, צדיק לעילא, מניה נגדן מיין עלאין, צדיק לתתא, מניה נבעא נוקבא מיא לגבי דכורא בתיאובתא שלים, צדיק מסטרא דא וצדיק מסטרא דא, כמה דדכורא לעילא יתיב בין תרי נוקבי, הכי נמי נוקבא לתתא יתבא בין תרי צדיקי, ועל דא יוסף ובנימין תרין צדיקין נינהו, יוסף זכה למהוי צדיק לעילא, בגין דנטר את קיימא, בנימין איהו צדיק לתתא, לאתעטרא שמטה בין תרי צדיקי, יוסף הצדיק ובנימין הצדיק.

וכי בנימין צדיק הוה, אין, דכל יומוי לא חטא בהאי את קיימא, ואף על גב דלא אזדמן ליה עובדא כיוסף, אי הכי אמאי אקרי צדיק, אלא כל יומוי דיעקב הוה באבלא דיוסף, לא שמש ערסיה, ואי תימא דכד אתנטיל יוסף מיעקב רביא הוה ולא נסיב, ואת אמרת דלא שמש ערסיה, אלא אע״ג דאזדווג לבתר, לא בעא לשמשא ערסיה.

ואנן הכי תנן, בשעה דשאיל יוסף לבנימין, אמר ליה אית לך אינתו, א״ל אין, א״ל אית לך בנין, א״ל אין, והיך אקרון, א״ל על שום אחי וכו׳, (נ״א א״ל אית לך בנין, א״ל זמינין לי, א״ל ואיך יתקרון לך, א״ל ע״ש אחי וגו׳) גרא ונעמן וגו׳ דכתיב ובני בנימן בלע ובכר וגו׳, ואת אמרת דלא שמש, (ס״א אלא בההיא שעתא), א״ל אין, דהא בההיא שעתא לא הוו ליה, (נ״א לבתר דיצא מבית האסורין הוו ליה), ואי תימא ובני בנימין בלע ובכר, כד עאלו למצרים הכי הוא ודאי, דכל זמנא דאתאבל יעקב על יוסף לא שמש ערסיה ואוליד בנין, ואמר בנימין, הא יוסף אחי את קיימא דאבא הוה, דהא ברית סיומא דגופא איהו, כיון דאיהו אתאביד, אנא אהא נטיר

דף קנד עמוד א

אתריה דאחי.

ואי תימא הא בההוא זמנא דאתאביד לא הוה צדיק, דצדיק לא הוה עד דאערע עובדא ביה, אלא כלהו הוו ידעי מיעקב, דיעקב הוה ידע דאתר דא ירית יוסף, ובגיני כך אוריך בלבן כל כך עד דיסתיים גופא, ומאן הוא סיומא דגופא ברית, ועל דא כתיב ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו׳, דהא ודאי השתא אשתלים גופא, כיון דגופא אשתלים בעינא למיזל, ובגיני כך בנימן ידע, ונטר ארחיה דאחוי.

כיון דאתא ליוסף ואשתכח, בנימין הדר לביתיה ושמש ערסיה (ואזלי ועאלו), ואוליד בנין, ועל דא קב״ה עביד ליה צדיק לתתא, ויוסף צדיק לעילא, ובגיני כך רחל תרין בנין אולידת, ולאה שית בנין וברתא, ועל דא אינון שבע שנין קדמאי אתכסיין, דלא ידע בהו יעקב, בגין דהוו דיובלא, ואינון

דשמטה אתגליין, ובשמטה דאתגליא פלח ליובלא דאתכסיא, דכתיב ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים, שבע שנים סתם, ברחל פלח שבע שנים עלאין, ואתאחיד בהו בתרי עלמין, מכאן אוליפנא, מגו דאתגליא אתי בר נש לסתימאה.

ואי תימא אי הכי דשנין קדמאי מיובלא אינון, הא ביובלא כתיב שבע שנים שבע פעמים, שבע שנים שכיחי, שבע פעמים (לא שכיחי) אן אינון, אלא אינון שבעה יומין דנטר בהלולא דלאה אשלימו חושבנא, דהא כל יומא פעם (פעם אחת ושבע אחת) (שבע) אחת אקרי, דכתיב (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך, וכל שבעה אשתלים בשבעה יומין, שבע בכל יומא, דאקרי פעם אחת. וברחל לא הוה כן, דלא נטר שבעה יומין, אלא שבע שנין דפלח לבתר, וא״ת אי הכי שנין דשמטה הוה ליה למפלח קודם, ולבתר לאזדווגא בשמטה, אלא כיון דקביל עליה למפלח כאילו פלח לון, אתא רבי אבא ונשקיה, אמר בריך רחמנא דזכינא להאי קרא, על ההוא אתר כתיב (ישעיה מב כא) יהו״ה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.

תו א״ר אלעזר, הא דאתמר לאה אולידת שית בנין וברתא חדא, הכי הוא ודאי, רחל תרי בנין ודאי, בני שפחות ארבעה תקונא דלהון היך קיימי, אלא אינון ארבע קשרים דאקרון אחורים, דכתיב (מ״א ז כה) וכל אחוריהם ביתה, דהא בדרועא ימינא תלת קשרין, אבל קשרא חד באמצעיתא דאיהו רב, ואיהו אחור דאשתאר לבר, וכן חד בדרועא שמאלא, וכן חד בירכא ימינא, וכן חד בירכא שמאלא, וכד אתתקן כלא אשתכחו כלהו ביתה, לקיימא קרא דכתיב וכל אחוריהם ביתה, כל שאר קשורין כלהו אתחזיין במישר, ואלין נפקין לבר מדרועין ולבר מירכין, לאתחזאה בבני השפחות, דאע״ג דאינון במניינא, לא חשיבי כבני רחל ולאה, ובגיני כך נפקי לבר.

דבר אחר אלין אינון ארבע דכל שאר קשרין נטלי בגינייהו, ואלין נטלי לון, אמר רבי אבא, הכי הוא ודאי, (נ״א א״ר אבא דא לאו דא) ועל דא כלא מתתקן כחדא:

וירא יהו״ה כי שנואה לאה וגו׳ -- רבי אלעזר פתח, (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה, מושיבי עקרת הבית, דא רחל דאיהי עקרא דביתא, אם הבנים שמחה, דא לאה, דבר אחר מושיבי עקרת הבית דא שמטה, דאיהי עקרא, דהאי עלמא עליה אתדבר, אם הבנים שמחה דא יובלא, דכל חידו וכל חדוה דכלהו עלמין ביה תליין, והאי קרא כללא דכלא הוא, בגין דהאי כליל כלא ברזא קדישא, ועל דא סיומא דקרא הללויה.

וירא יהו״ה כי שנואה לאה -- וכי אמאי היא שנואה, והא בני שנואה לאו בני מעליא נינהו, וחזינן דכל אינון בני מעלי מלאה נפקו, ואת אמרת כי שנואה לאה, אלא ודאי יובלא איהו תדיר עלמא דאתכסיא, וכל מילוי לאו (בני)

דף קנד עמוד ב

באתגליא נינהו, ובגין כך יעקב אתכסיין מניה כל עובדוי.

תא חזי עלמא תתאה באתגליא איהו, והוא שירותא דכלא לסלקא בדרגוי, כמה דחכמה עלאה הוא שירותא דכלא, הכי נמי עלמא תתאה חכמה איהו, והיא שירותא דכלא, ובגין כך קרינן אתה, בגין דאיהו שמטה ואתגליא, ועלמא עלאה דאיהו יובלא קרינא הוא, דכל מלוי באתכסיא אינון, ורזא דמלה דלאה, דכתיב וישכב עמה בלילה הוא, ועל דא כתיב (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא, בגין לאמשכא מניה ברכאן לכלא, הוא עלמא עלאה דאתכסיא תדיר, ויעקב במה דאתכסייא לא אתדבק ברעותיה, אלא במה דאתגליא, ורזא דא דכתיב (בראשית ב כד) ודבק באשתו.

וירא יהו״ה כי שנואה לאה -- מהכא דסאני בר נש עריין דאמיה (ואתתיה), ויתיחד בר נש עם אמיה בכל אתר ולא יתחשש, והא אתערו בן מתיחד עם אמו, וכלא אתכסי מיעקב, דעלמא עלאה לא אתגליא כלל.

תא חזי בגיניה דיעקב אתקיים עלמא, ואי תימא הא בגיניה דאברהם, כמה דאת אמר (בראשית ב ד) בהבראם, אל תקרי בהבראם, אלא באברהם, אלא בגיניה דיעקב אתקיים אברהם, דכתיב (ישעיה כט כב) כה אמר יהו״ה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם. ומקדמת דנא הוה קב״ה בני עלמין וחריב לון, כיון דאתא יעקב, מניה אשתכללו עלמין, ולא אתחרבו כקדמיתא, הדא הוא דכתיב (שם מג א) כה אמר יהו״ה בוראך יעקב ויצרך ישראל וגו׳.

תא חזי מה כתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, וכתיב (שם כג) שלח את בני ויעבדני, ישראל אקרי בן לקב״ה בגין דאתדבק ביה, כמה דאת אמר (משלי ל ד) מה שמו ומה שם בנו כי תדע. לאה כד אולידת לראובן, מה כתיב ותקרא את שמו ראובן, ראובן סתם, בגין דאתכליל בתלת סטרין מתחברן כחדא שמעון ולוי, מאי טעמא לוי, כמה דאת אמר (מ״א ז כט) לויות, חבורא דכל סטרין, אמר רבי יהודה מהכא דכתיב (בראשית מט ג) יתר שאת ויתר עז, כתרגומו בכירותא כהונתא ומלכותא, ומלכו בסטרא דגבורה איהו, ועל דא ראובן סתם:

אמר רבי אבא, ראו בן סתם, דאתכליל בשמעון ולוי, לאה הכי הוה דעתה (ס״א רעותא), דכתיב הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים, בגין דהוה תלתא דמתחברן כחדא, ותא חזי דהכי הוא, דהא רתיכא עלאה אבהן, ודוד מלכא דאתחבר בהו, וכלהו ארבע אינון רתיכין עלאין, רזא דשמא קדישא, ועל דא ראובן שמעון לוי, לבתר יהודה דירית מלכו, ועל דא כלהו באתר דא, וכתיב (ס״א דא בתר דא דכתיב):

הפעם אודה את יהו״ה וגו׳, ותעמוד מלדת -- בגין דהכא אשתכללו ארבע סמכין, הפעם אודה את יהו״ה, מאי טעמא אמרה אודה את יהו״ה בהאי, ולאו בכלהו, אלא מהכא כל זמנא

סתרי תורה

מתניתין: בני עליון, קדישי עליונין, בריכן (ס״א ברירן) דעלמא, מוחא דאגוזא, כנשו למנדע, הא צפרא נחית בכל יומא, אתער בגנתא, שלהובא דנורא בגדפהא, בידהא תלתא מגרופיין שנינן כחרבא, מפתחן גניזין בידא ימינא.

קרי בחיל ואמר, מאן מנכון די נהירו אנפוי, די עאל ונפק ואתתקיף באילנא דחיי, מטא בענפוי אחיד בשרשוי, אכיל מאיביה, מתיק מדובשא, יהיב חיין לנפשא, אסוותא לגרמיה. אסתמר מהרהורא בישא, מהרהורא דמשקר באילנא דחיי, מסאיב נהרא ונחלא מקורא דישראל, דיהיב מותא לנפשא, ותבירו לגרמיה, לית ליה קיומא כלל. הרהורא דמסאיב ההוא מקורא דיליה, עביד אילנא דשקרא, בגין דההוא הרהורא סלקא ואחלף נפשא תחות נפשא, אילנא דחיי אסתלק, ואילנא דמותא אתתקיף ביה, נפשא מתמן משיך, ווי ליה דאתעקרא

דף קנה עמוד א

דכנסת ישראל בגלותא שמא קדישא לאו שלים הוא.

תא חזי אע״ג דתלת בנין הוו, עד דאולידת ליהודה לא שלים כרסייא, ובגיני כך הפעם אודה את יהו״ה ולא בכלהו, ועל דא ותעמוד מלדת, מאי ותעמוד, דקיימא כרסייא על סמכוהי, (ותעמוד עד הכא) ותעמוד, דהא עד הכא ותעמוד ביחודא חד, מכאן ולתתא עלמא דפרודא איהו. ואי תימא אינון תרין בנין דאולידת לבתר כגוונא דא, לא, דהא אינון תרין באלין אתחברו, בגין דשית סטרין דעלמא כחדא אינון.

ותא חזי כלהו תריסר שבטין תקוני דכנסת ישראל בהאי עלמא נינהו, לאתתקנא נהורא עלאה אוכמא כמה דאתחזי, ולאתבא עיקרא דכלא לאתריה, כלהו עלמין כגוונא חד קיימי, ובהאי אשתכלל עלמא תתאה כגוונא דעלמא דלעילא. יששכר, זבולון, הכא אשתכללו שית בנין, שית סטרין דעלמא, כגוונא דא בני השפחות אינון ארבע ואתחברו באלין, ואלין ארבע קשרין דמתחברן בהו ואוקמוה, ועל דא כתיב (מ״א ז כה) וכל אחוריהם ביתה, אע״ג דבני שפחות נינהו, ביתה.

רבי חזקיה אמר, אי הכי הא אתמר כל מה דאוליד עלמא תתאה פרודא איהו, דהא כתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד, מה תימא ביוסף ובנימין, אי תימא דעלמא חד בהני, לאו איהו, דהא לא נפקו מעלמא עלאה, ועלמא תתאה מה דאולידת, אולידת לתתא ולא לעילא, ואי הכי פרודא איהו, אתא רבי אבא ונשקיה. א״ל מלה דא סתים איהו, דהא עלמא עלאה אתתקן בתריסר דאינון מדיליה, אבל תא חזי רזא דמלה בכל זמנא צדיק מעלמא תתאה נפיק ועייל, ביה עייל ומניה נפיק, ובגין כך אתבני באתר דא, ועקרא הוא לעילא, ועקרא הוא לתתא, (ס״א צדיק ביה עייל ומניה נפיק), ובעלמא תתאה

סתרי תורה

בההוא הרהורא מגו אילנא דחיי, ואתדבק באילנא דמותא, ענפין לית ביה, לא חמא טבא לעלמין, יבשא איהו בלא לחותא כלל, אנביה מריר כלענה, עליה אתמר (ירמיה יז ז) והיה כערער בערבה, ולא יראה כי יבא טוב וגו׳. בגין דהרהורא טבא סליק לעילא, אחיד באילנא דחיי, אתקיף בענפוי, אכיל מאנביה, כל קדושין וכל ברכאן נפקין מניה, אחסין חיין לנפשיה, ואסוותא לגרמיה, עליה אתמר והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו, ולא יראה כי יבא חום וגו׳.

כל מלין דעלמא אזלין בתר מחשבה והרהורא, ועל דא (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים, בגין דכל קדושין דעלמא אפיק ומשיך בהרהורא טבא. מאן דאסתאב בהרהורא בישא, כד אתי לאזדווגא באתתיה, ושוי רעותיה והרהוריה באתתא אחרא, וזרע זרעא בהרהורא אחרא, דא הוא דאחלף דרגין עלאין דלעילא, דרגא דקודשא בגין דרגא דמסאבא, כמה דהרהורא דיליה עביד חלופין לתתא, אוף הכי עבד חלופין לעילא, כמה דגופא דההוא ברא דיוליד אקרי בן תמורה, אוף הכי בנפשא בן תמורה אקרי, דהא לא משיך משיכו קדישא בההוא הרהורא, ונפשא דיליה אתחלף בדרגא אחרא.

יעקב שלימא דכלא, גלי קמי קודשא בריך הוא דכל ארחוי בקשוט הוו, והרהורא דקשוט הרהר תדיר בכלא, בההוא ליליא דמשמש באתתיה בלאה, הרהורא דיליה ברחל הות, משמש בלאה וחשיב ברחל, ומקורא דיליה בההוא הרהורא דיליה אזלא, ולאו לדעתא, דהא לא הוה ידע. בגין כך לא סליק ראובן בשמא, קודשא בריך הוא דהוה ידע אחמי ליה, ואמר ראו בן דאתיליד בעלמא, ועל דא כתיב (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו, אל תקרי אראנו, אלא אראנו, דיסתכלון ביה, ובגין דאתגלי קמיה דקודשא בריך הוא דהא לאו לדעתא הוה, ובארח קשוט הרהר ברעותיה יעקב, לא איפסל מגו שבטין קדישין, דאי לאו הכי הוה איפסל, ובגין דהרהורא עקרא איהו ועביד עובדא, קודשא בריך הוא דהוה ידע ההוא הרהורא, באתר דאתדבקא בההיא טפה

דף קנה עמוד ב

איהו תדיר לעלם.

כתיב (בראשית לה יח) **ויהי בצאת נפשה כי מתה**. תא חזי בהאי עלמא תתאה, צדיק ביה עייל ומניה נפיק, כד עייל איהו ברזא דיוסף הצדיק, כד נפיק ברזא דבנימן, הה״ד ויהי בצאת נפשה כי מתה, מאן נפשה, דא צדיק דנפיק מנה, ודא בנימן, נקרא בן אוני, דחשיבת דאולידת לתתא בעלמא דפרודא, ואשתארו חד סרי באינון לעילא, מה כתיב ואביו קרא לו בנימין, בן ימין, דהא אסתלק לעילא בעלמא עלאה, דכד אתאביד יוסף, בנימן אשלים אתריה, ועל דא צדיק בעלמא תתאה עייל ונפק, בגין כך יוסף ובנימן וכלהו תריסר כגוונא דלעילא ביחודא חד.

הפעם אודה את יהו״ה. רבי שמעון פתח ואמר (תהלים קיא א) אודה יהו״ה בכל לבב בסוד ישרים ועדה, בכל לבב, בכל לב מבעי ליה, אלא דוד ברזא עלאה דשמא קדישא קא בעי ליה לאודאה ליה לקב״ה, אודה יהו״ה בכל לבב, ביצר טוב וביצר רע ואלין תרין סטרין חד ימינא וחד שמאלא, בסוד ישרים ועדה, אלין אינון שאר סטרין דהאי עלמא, דהא לבב כגוונא דדרום וצפון, בסוד ישרים, אלין אינון שאר סטרי עלמא, דאינון שית כגוונא דלעילא, ועדה, דא הוא אתר דיהודה, וכתיב (שם קלב יב) ועדותי זו אלמדם, וכתיב (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל וגו׳.

כתיב (תהלים קלח א) אודך בכל לבי נגד אלהי״ם אזמרך, הכא באתר חד קאמר, דכתיב נגד אלהי״ם אזמרך, דהא לגבי האי דרגא קאמר שירתא, לחברא ליה בימינא. תא חזי, יהודה אחיד בכל סטרין, אחיד בדרום ואחיד במזרח, דהא איהו מסטר שמאלא קא אתיא, ושירותיה בצפון, ואחיד בדרום, בגין דאיהו אזיל לימינא ואתאחיד בגופא, בגין כך הפעם אודה את יהו״ה, ותעמוד מלדת, ותעמוד, דקיימא בקיומא, דקיימא כדקא יאות, דהא אתתקן כלא רתיכא קדישא.

רבי שמעון נפק לקרייתא, אזדמן ליה רבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי, כיון דחמא לון אמר חדתותי דאורייתא אצטריך הכא, יתבו תלתא אלין (ס״א יומין) כד בעא למיזל, פתח כל חד וחד קרא.

רבי אבא פתח ואמר, (בראשית יג יד) ויהו״ה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו׳, שא נא עיניך וראה וגו׳, וכי לפום חיזו דאברהם ירית ארעא ולא יתיר, עד כמה חמי בר נש, תלת פרסי או ארבע או חמש פרסי, ואיהו אמר כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו׳, אלא כיון דארבע סטרין דעלמא חמי כל ארעא חמי, דהא ארבע סטרי דעלמא כללא דכל עלמא, תו זקף ליה קב״ה על ארעא דישראל

סתרי תורה

קדמאה, אסתמר ליה בכירותא, דכתיב (ד״ה א ה א) כי הוא הבכור וגו׳ נתנה בכורתו ליוסף, בההוא אתר דהרהורא אזלא ואתדבק בההיא טפה, תמן אתדבק ואתמסר ההוא בכורה, ואתנטילת בכורה מראובן, ואתמסר באתר דהרהורא אתדבק בה, ברחל הרהר ואתדבק רעותא, ברחל אתדבק בכירותא, וכלא אתהדר בתר הרהורא ומחשבה.

כגוונא דא הרהורא ומחשבה עביד עובדא, ואתמשך משיכו בכל מה דאתדבק בר נש בסתרא, דכתיב (דברים כה ב) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה, והכא אצטריך הרהורא ורעותא לאתדבקא, ובההוא רעותא ומחשבה משיך משיכו ועביד עובדא דאצטריך, ולא ישתצי שמא דמיתא מעלמא, וסתרא דא (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף, דהא ודאי רעותא ומחשבה משיך משיכו ועביד עובדא בכל מה דאצטריך. ועל דא בצלותא אצטריך רעותא והרהורא לכוונא, וכן בכל אינון פולחנין דקודשא בריך הוא, הרהורא ומחשבה עביד עובדא ומשיך משיכו בכל מה דאצטריך:

דף קנו עמוד א

ואחמי ליה דאיהי קשירא בסטרי דעלמא, והוה חמי כלא, כגוונא דא מאן דחמי ליה לרבי שמעון, כל עלמא חמי, חדוותא דעילא ותתא.

פתח רבי חייא ואמר, (שם כח יג) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך, וכי ההוא אתר בלחודוי אבטח ליה קב״ה, דהא ארבע אמין או חמשא הוו ולא יתיר, אלא בזמנא ההוא באינון ארבע אמין כפיל ליה קב״ה כל ארעא דישראל, אשתכח ההוא אתר כללא דכל ארעא, ומה ההוא אתר איהו כללא דכל ארעא, רבי שמעון דאיהו בוצינא דכל ארעא, על אחת כמה וכמה דשקיל ככל עלמא.

פתח רבי יוסי ואמר, (שם כט לה) הפעם אודה את יהו״ה, וכי בכלהו דאולידת לא אתחזי לאודאה ליה לקב״ה אלא בהאי, אלא יהודה איהו ברא רביעאה לכרסייא, ואיהו אשלים לכרסייא, ובגין כך יהודה בלחודוי תקונא דכורסייא, וסמכא דכלהו סמכין, (נ״א דהוו תלתא אברהם יצחק ויעקב, וכדין אתא דוד מיהודה ואשלים לכרסייא, וע״כ אקרי יהודה דאיהו שמא קדישא, והדל״ת (ס״א ד׳ רגלוהי) מרגלוהי דכורסייא), רבי שמעון דנהיר כל עלמא באורייתא, וכמה בוצינין נהרין בגיניה, על אחת כמה וכמה:

וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה -- רבי יצחק פתח ואמר, (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו״ה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך, האי קרא אוקמוה בכמה אתר, אלא מאן יכיל לממני עובדוי דקב״ה, דהא כמה חילין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא, וכלהו בזמנא חדא, כמרזפא דאפיק זיקין לכל סטרין בזמנא חדא, כך קב״ה אפיק כמה זינין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא, וכלהו בזמנא חדא.

תא חזי, בדבורא וברוחא כחדא אתעביד עלמא, דכתיב (שם לג ו) בדבר יהו״ה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם, בדבר יהו״ה דא דבורא, וברוח פיו דא רוחא, דא בלא דא לא אזיל, ואתכליל דא בדא, ונפיק מנייהו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין, וכלא בזמנא חדא.

תא חזי כד בעא קב״ה למברי עלמין, אפיק חד נהורא סתימאה, דמן ההוא נהורא נפקין ונהרין כל אינון נהורין דאתגליין, ומההוא נהורא נפקין ואתפשטו ואתעבידו שאר נהורין, ואיהו עלמא עלאה, תו אתפשט האי נהורא עלאה ועבד אומנא, נהורא דלא נהיר, ועביד עלמא תתאה, ובגין דאיהו נהורא דלא נהיר, בעי לאתקשרא לעילא

סתרי תורה

וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה וגו׳ -- תנן כוס של ברכה לא אתברכא אלא בסטר ימינא, ובגין כך בעוד דאתער ימינא לגבי כוס של ברכה, שמאלא לא תסייע תמן, דהא ימינא אשכח עילה בההוא כוס, לאתערא לגבי עלמא עלאה. וסתרא דא וילך ראובן דא סטרא דדרום, בגין כך דגליה בדרום, דאיהו רישא לתריסר תחומין, ותיאובתיה דסטר דרום לאשכחא עילה ותקרובא למטרוניתא לברכא לה, מה כתיב וימצא דודאים בשדה, אזל לחפשא בכל אינון גנזין דילה, ואשכח בהאי שדה אינון דודאים, ועלייהו אתמר (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח, ואינון תרין כרובים דאינון תקונין דילה, לאתערא אתערו לעילא, דהא בכל אינון תקונין דהאי שדה, לית תקונא דיתער לגבי עילא בר כרובים.

סטר דרום אימתי אתער לגבה, לאשכחא עילה לברכא לה? בימי קציר חטים, בזמנא דפליגת חולק שללא לאוכלוסהא, וכלהו חצדי חקלא, מיד ויבא אותם אל לאה אמו, סליק ריחא ואתערו דלהון לגבי עלמא עלאה דאתכסיא, בגין דאתער (נ״א דיתער) ברכאן לעלמא תתאה, וכד אתברכא, אינון דודאים נקטין ויהבין לכל עלמין, דכתיב הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים, כד אינון נתנו ריח, ההוא ריחא נקיט ליה סטר דרום, לאתערא לגבי עלמא עלאה, מיד ועל פתחינו כל מגדים, וכל טובא לא חסיר מעלמא.

עלמא תתאה

דף קנו עמוד ב

בעי לאתקשרא לתתא, ובקשורא דלתתא אתקשר לאתנהרא בקשורא דלעילא, והאי נהורא דלא נהיר בקשורא דלעילא, אפיק כל חילין ומשריין לזינין סגיאין, הה״ד (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו״ה כלם בחכמה עשית וגו׳, וכל מה די בארעא הכי נמי לעילא, ולית לך מלה זעירא בהאי עלמא, דלא תלייא במלה אחרא עלאה דאתפקדא עליה לעילא, בגין דכד אתער האי לתתא אתער ההוא דאתפקדא עליה לעילא, דכלא אתאחד דא בדא.

תא חזי כתיב, תני נא לי מדודאי בנך, לאו דודאים אולידו לה לרחל, אלא קב״ה קא גלגל מלה ע״י דאינון דודאים, בגין דיפוק ישכר דאחיד באורייתא יתיר מכלהו שבטין, בגין דהא רחל אחידא ביה ביעקב לא שבקת ליה לגבי לאה, הה״ד המעט קחתך את אישי, וכתיב לכן ישכב עמך הלילה תחת

דודאי בנך, אינון גרמו דיפוק ישכר לעלמא, בגין דסליק ריחא דאורייתא קמי קב״ה, הה״ד הדודאים נתנו ריח וגו׳. וכתיב וישכב עמה בלילה הוא, הוא ודאי, והא אוקמוה דעלמא עלאה הוא, דסתים ולא גליא, בגין דהא אורייתא מעלמא עלאה נפקת, ובכל אתר עלמא עלאה הוא דלא אתגליא, והא אתמר ועבד הלוי הוא, בגין לאמשכא מניה ברכאן לכלא, וישכר ביה אתאחיד, ועל דא קרינן עץ החיים, אילנא דאינון חיין עלאין דאקרי הוא, ולא אתה.

ואי תימא דאלין דודאים פתחו מעהא דרחל, לאו, דהא כתיב וישמע אליה אלהי״ם ויפתח את רחמה, קב״ה ולא מלה אחרא, בגין דאינון דודאים אף על גב דחילא דלהון לעילא, בההוא חילא דלהון לא אתמני פקידה דבנין, דהא בנין במזלא תליין, ולאו במלה אחרא, ואי תימא דהא אינון למגנא אתבריאו, לאו, דהא אפילו

סתרי תורה

לא אתער לגבי עלמא עלאה, אלא כד אינון דודאים יהבין ריחא לימינא, כיון דאינון יהבי ריחא לימינא, וימינא אתער לגבי עלמא עלאה, מיד עלמא תתאה אתער לשאלא מה דאצטריך.

מה כתיב **ותאמר רחל אל לאה, תני נא לי מדודאי בנך** -- הב לי ברכאן מההוא אתערו דאינון דודאים דאתער לגבך סטר ימינא, כדין עלמא עלאה בחדוה בשעשועא אתיב לגבה, ואמרת המעט קחתך את אישי, כאמא לגבי ברתא, ואי הכי בעלה דעלמא עלאה יעקב איהו, לאו הכי, אלא תיאובתא דאבא תדיר לאו איהו אלא לגבי ברתא דנא, (דאיהי) דהאי בת רחימו דיליה לגבה תדיר, בגין דאיהי בת יחידאה בין שית בנין, ולכל אינון שית בנין פליג לון חולקין ונבזבזן ומתנן, ולה לא פליג, ולית לה ירותא כלום, ועל כל דא איהו אשגח בה בתיאובתא ורחימו יתיר מכולא.

ברחימו דיליה קרא לה בת, לא ספיק ליה דא וקרא לה אחות, לא ספיק ליה דא קרא לה אם בשום אמיה, לא ספיק ליה דא קרא לה בשמיה, דכתיב (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא, חכמה ודאי, ועל דא עלמא עלאה אמרת לגבה המעט קחתך את אישי, דכל רחימו דיליה אתמשך לך לגבך, ועל דא בשעשועא ורחימו אימא לגבי ברתא.

מה אתיבת איהי, לכן ישכב עמך הלילה, בכל אתר לכן שבועה איהי, ישכב, מהו ישכב, אלא שכיבה בכל אתר תקונא דנוקבא לגבי דכורא, לאעלא בה ציורא דאתוון כלהו, ודא איהו ישכב, י״ש כ״ב, י״ש דא איהו עלמא עלאה רזא דאורייתא, נקודה טמירא דאתער לגבה כ״ב אתוון, ודא הוא ישכב. י״ש עלמא דאתי, דכתיב (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש, כ״ב, נקודה עלאה דאעיל כל כ״ב אתוון, רזא דכל אורייתא

דף קנז עמוד א

למלה דא סיועא אינון לאינון דמתעכבי, ולאו אינון עקראן, ולא אתגזר עלייהו אלא במזלא:

ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא וגו׳ -- האי מלה חציפותא איהו, לאו איהו הכי, אלא מהכא אוליפנא ענותנותא דלאה, דלא אמרה קמי אחתה מדי, ואיהי אקדימת לארחא, ואמרה ליה בחשאי, ואודעא ליה דהא ברשותא דרחל הוה, דכתיב כי שכור שכרתיך, מרחל נטילת רשו, ובגין דלא יבאיש בעינהא דרחל אמרה ליה לבר ולא בביתא, ולא עוד אלא פתחא משכנא דלאה נפקת לבר, ועיילת ליה ליעקב בפתחא דלבר, עד לא ייעול למשכנא דרחל, מאי טעמא, בגין דלא תימא מלה קמי דרחל, ולא תחציף קמי אחתה, ולא עוד אלא אמרה לאה, אי ייעול יעקב במשכנא דרחל, לאו דין הוא לאפקיה מתמן, בגין כך אקדימת ליה לבר. וכל האי למה, אלא לאה רוחא דקודשא אתערת בה, וידעת דכל הני שבטין עלאין כלהו קדישין יפקון מנה, ודחקת שעתא בחביבותא לקב״ה, ובגין כך היא קראת לון שמהן ברזא דחכמתא.

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחא, א״ר יוסי לרבי חייא, בכל זמנא (דאנן) דאזלינן בארחא ולעינן באורייתא, קב״ה מרחיש לן נסין, והשתא ארחא דא אריך לן, נתעסק באורייתא וקב״ה יזדווג בהדן.

פתח רבי חייא ואמר, (שמות יב יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות, וכתיב (דברים טז ג) שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עני, לחם עני כתיב, האי מלה אתערו בה חברייא, אבל תא חזי, כד הוו ישראל במצרים הוו ברשותא אחרא, כד בעא קב״ה לקרבא לון לגביה, יהב לון אתר דלחם עני, לחם עני, מאן עני, דא דוד מלכא, דכתיב ביה (תהלים פו א) כי עני ואביון אני. והאי לחם עני אקרי מצה, נוקבא בלא דכורא מסכנותא הוי, אתקריבו לגבי מצה בקדמיתא, כיון דקריב לון יתיר, עייל לון קב״ה בדרגין אחרנין, ואתחבר דכורא בנוקבא, וכדין מצה כד אתחברת בדכורא אקרי מצוה בתוספת וא״ו, הה״ד (דברים ל יא) כי המצוה הזאת, בגיני כך מצה בקדמיתא, ולבתר מצוה.

עד דהוו אזלי, שמעו חד קלא דאמר, טופסרא דקטנון, עקימן בארחא. סטו לעילא, לא תחתון בקוסטרא דקטרא דלתתא, אמר רבי יוסי, שמע מינה דקב״ה בעי לנטרא אורחין, סליקו לעילא, ועאלו בחד טורא בין טנרין תקיפין, אמרו הואיל וקב״ה בעא בארחא דא, מלה נחמי, או ניסא אתרחיש לן, אזלי יתבי גבי בקיעי דטנרא, סליק לון חד בר נש תווהו, א״ר יוסי מאן אנת, אמר מאנשי ארקא אנא, אמר ליה ותמן אית בני נשא, אמר אין, וזרעין וחצדין, מנייהו בחיזו אחרא משניין מנאי, וסליקנא גבייכו למנדע מנייכו מה שמיה דארעא דאתון בה, א״ל ארץ, בגין דהכא ארץ החיים שריא, דכתיב (איוב כח ה) ארץ ממנה יצא לחם, מהאי יצא לחם, בשאר ארעא לא יצא לחם, ואי נפיק לאו משבעת המינין, אדהכי עאל לאתריה, תווהו, אמרו ודאי קב״ה בעי לאתערא לן במלה.

א״ר חייא, ודאי על האי קרא דאמרת, דכירנא דאוליפנא מסבאי חד מלה עלאה בפסח, דיהב לון קב״ה לישראל לחם דא מארעא דחיי, ולבתר לחם מן השמים, לחם דא, והא אוקימנא מלה.

תו הוה אמר, דבר

סתרי תורה

ודא הוא ישכב, ישכב עמך יעקב לא כתיב, אלא ישכב עמך, ההוא טמירא דאתחזי לאתערא לגבך, וכלא באתערו דאינון (דכלהו) דודאים, וכלא כתיב ברחימו׃

דף קנז עמוד ב

נש כד נפיק להאי עלמא לא ידע מדי, עד דאטעים נהמא, כיון דאכיל נהמא אתער למנדע ולאשתמודע, כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי מדי, עד דאטעים לון קב״ה לחם מהאי ארץ, דכתיב ארץ ממנה יצא לחם, וכדין עאלו ישראל למנדע ולאשתמודע ליה לקב״ה, וינוקא לא ידע ולא אשתמודע, עד דטעים נהמא דהאי עלמא, ישראל לא ידעו ולא אשתמודעו במלין דלעילא, עד דאכלו לחם עלאה, וכדין ידעו ואשתמודעו בההוא אתר.

ובעא קב״ה דינדעון ישראל יתיר בההוא אתר דאתחזי להאי ארץ, ולא יכילו, עד דטעמו לחם מההוא אתר, ומאן איהו שמים, דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, וכדין ידעו ואסתכלו בההוא אתר, ועד דאכלו לחם מההוא אתר (ס״א ועד דלא אכלו לחם מאלין אתרי), לא ידעו מדי ולא אשתמודעו, אתא רבי יוסי ונשקיה, אמר ודאי על דא אתער לן קב״ה בהאי, ועל דא שירותא דישראל למנדע לחם הוה.

קמו ואזלו, עד דהוו אזלו חמו תרי דרמוסקין, חד דכר וחד נוקבא, א״ר יוסי לית לן מלה בעלמא דלא הוי דכר ונוקבא, וכל מה די בארעא הכי נמי בימא.

פתח רבי יוסי ואמר **ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו וגו׳** -- ותצא לאה לקראתו, מנא ידעת, הא אמרו דגעא חמרא ולאה ידעת ונפקת ליה, וגרים ליה דנפק מנה ישששכר, הה״ד (בראשית מט יד) ישששכר חמור גרם, אל תקרי גרם, אלא גרם, דחמרא גרמא ליה, אמרת לאה, ודאי ידענא דאי ייעול יעקב במשכנא דרחל לית לי לאפקא ליה, אלא אוריך ליה הכא וייעול במשכני.

כי שכור שכרתיך בדודאי בני -- מאי בדודאי בני, בגין דניחא ליה ליעקב על דא, דאלין מסייעין לאולדא, ויעקב הוה ידע דמלה לא קיימא בדודאים, אלא לעילא, פתח ואמר (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה, א״ר חייא, רוחא דקודשא קאמר, מושיבי עקרת הבית דא רחל, אם הבנים שמחה דא לאה. מושיבי עקרת הבית דא עלמא תתאה, אם הבנים שמחה (הללויה), דא עלמא עלאה בגיני כך הללויה. א״ר יהודה, כל אלין שבטין תקונין דלתתא אינון, וכלהו כגוונא דלעילא.

תא חזי, כי שכור שכרתיך, לנסבא מניה גופא, ומאי איהו תורה, שכור שכרתיך, לך לגופך ממש, שכור

סתרי תורה

ויבא יעקב מן השדה בערב -- ויבא יעקב דא תפארת קדישא, מההוא שדה דנקיט כל ברכאן, דכתיב ביה אשר ברכו יהו״ה, בערב, אמאי בערב, אלא בערב דכתיב (בראשית כד סג) ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב, בזמנא דאתער יצחק אבוי לגבי האי שדה, ונקיט ליה, דהא יצחק לא אתער לגבי האי שדה, כיון דאסתלק יעקב מתמן בערב, שביק האי שדה ליצחק אבוי, ואיהו סליק בההוא זמנא לגבי עילא.

מה כתיב **ותצא לאה לקראתו**-- אמא עלאה לגבי ברא יחידא, ותאמר אלי תבוא תחות גדפאי, לברכא לך ולרוואה לך בתפנוקין ועדונין עלאין, הא עידן רעוא וענוגא למיהב לך נייחא דרוחא עילאה, לגבי ההוא שדה, עד לא יתוקד בתוקפא דיצחק. כיון דנקטא ליעקב תחות גדפהא, כדין וישכב עמה בלילה הוא, הוא דסתים מכלא, הוא דכל ברכאן וכל קדושין נפקי מתמן, יעקב לא כתיב אלא הוא, מאן דאתחזי לאתערא לגבה.

ועד דלא זמין לגבה תחות גדפהא, מאן דנקיט אינון קדישאן וברכאן, לא אתמלי אלא מנקודה טמירא דההוא עלמא עלאה, ועל דא דודאים מתערי כלא, וכלא כגוונא דרזא עלאה. ראובן, מאי ראובן, קודשא בריך הוא שוי שמהן בארעא, דכתיב (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות יהו״ה אשר שם שמות בארץ. (עד כאן סתרי תורה):

דף קנח עמוד א

שכרתיך לאולדא דיוקנך, מהכא מאן דלעי באורייתא, אחסין עלמא דאתי, ואחסין אחסנתא דיעקב, אחסין עלמא דאתי דכתיב יששכר יש שכר, (ירמיה לא טו) כי יש שכר לפעולתך, וכתיב (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא.

כי ילדתי לו ששה בנים -- אמר רבי חזקיה, אלין עילא ותתא וארבע סטרין דעלמא, ומאן דאריך באחד, בעי ליה לאמלכא לקב״ה לעילא ותתא ולארבע סטרי דעלמא, והיינו אחד.

אמר רבי חזקיה, כתיב (שיר ב יז) על הרי בתר, וכתיב (שם ח יד) על הרי בשמים, מאן אינון הרי בשמים, אלין שית בנין דלאה דאכללן שית אחרנין ואינון תריסר, ואינון שית בגין דכל חד כליל בחבריה, ולאה עלייהו, לקיימא (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הלליויה. ועל דא כתיב, (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים, בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא, ועל דא שלח תשלח את האם, ואת הבנים תקח לך, בגין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל, ואת הבנים תקח לך, היינו דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו׳, ולמקצה השמים ועד קצה השמים, וכל הני אקרון הרי בשמים, מכאן ולתתא אקרון הרי בתר, דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, טורי דפרודא.

אמר רבי ייסא, בני השפחות קשירו קשרין, ארבע קשרין דאצטריכו לתקונא. ואמר רבי אלעזר, דבגין כך נפקי לבר אינון קשרין, ואף על גב דכלהו חד, ומכאן ולהלאה כלהו חד בארח מישר, ועל דא כלהו שבטין סלקין בסהדותא דלעילא, הה״ד (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהו״ה.

ואמר רבי אלעזר, כתיב **ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו׳** -- מה חמא יעקב למיהך לארחיה כד אתיליד יוסף, ועד לא אתיליד יוסף לא בעא למיהך לארחיה, אלא הא אוקמוה, דחמא דאתיליד שטנא דעשו, ותא חזי יוסף אשלים דוכתיה באתריה, ויוסף זכי ליה דאקרי צדיק, והכא סיומא דגופא, כיון דחמא יעקב דאשתלים גופא, בעא גופא למהך לארחיה, וסיומא דגופא הוא ברית, ועם כל דא בנימן אשלים חושבנא, דביה אשתלימו תריסר. ואי תימא וכי לא הוה ידע יעקב דעד כען לא אשתלימו שבטין אף על גב דאתיליד יוסף, מאי טעמא לא אוריך עד דיתיליד בנימן וישתלימו שבטין, אלא יעקב בחכמתא עבד, ומלה ידע, אמר ודאי אי אשתלימו הכא כלהו שבטין, הא ידענא דתקונא דלעילא שריא עלייהו כדקא יאות, ובארעא דא לא ליבעי דישתלימו אלא בארעא קדישא.

תא חזי דהכי הוא, דכלהו תריסר שבטין תקונא דעלמא תתאה נינהו, וכיון דאתיליד בנימן מיתת רחל, ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה לאתתקנא בהו, ועל דא לא אתיליד בנימן אלא בארעא קדישא, הה״ד (בראשית מח ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך, ותמן מיתת רחל, ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה לאתישבא בביתא שלימתא, וכל זמנא דרחל קיימא, עלמא תתאה לא אתתקנא בהו, מיתת רחל נטלא (ד״א ל״ג לעילא) ביתא בשלימו.

ואי תימא לאה אמאי לא מיתת בההוא זמנא, אלא בגין דביתא בעלמא תתאה איהו, וכלא מניה הוו לאתתקנא, ולאו מעלמא עלאה, ובגין כך לא מיתת בההיא שעתא, וכל עובדוי דלאה באתכסיא אינון, בגין דעלמא עלאה איהו באתכסיא ולאו באתגליא, ובגין כך לא אדכר מיתתה דלאה כמיתתה דרחל, ותא חזי דהכי הוא ודאי, בגין דעלמא עלאה כל מלוי באתכסיא, ועלמא תתאה כל מלוי באתגליא, בגין כך אתכסיא לאה במערתא דכפלתא, ורחל בגלוייא דאורחא, דא בסתרא ודא באתגליא.

ובאתכסיא עלמא עלאה אתרשים, דכתיב ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות, ובגין כך קראה שמיה אשר, (בגין כך כל

דף קנח עמוד ב

ברכאן דתרין עלמין באתגליא ובאתכסיא, ועם כל דא) ובגין דא כלא חד, דהא כלא הוי מעלמא עלאה, הכי נמי, ובכל אתר תרין עלמין דא באתגליא ודא באתכסיא, ואנן לא מברכינן לקב״ה אלא בתרין עלמין, דכתיב (תהלים קו מח) ברוך יהו״ה אלה״י ישראל מן העולם ועד העולם, בגיני כך עלמא עלאה קרינן הו״א, וקרינן לעלמא תתאה את״ה, בגין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא דצדיק, הה״ד (שם קלה כא) ברוך יהו״ה מציון שוכן ירושלם וגו׳, ודאי מציון איהו ברוך.

תא חזי כגוונא דא יהו״ה יהו״ה תרין עלמין נינהו, דא באתגליא ודא באתכסיא, ועל דא פסיק טעמא בגוויהו, ומעלמא דא עד עלמא דא כלא חד:

ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו׳ -- אמר רבי יהודה, תא חזי שלימותא דיעקב, דלא בעא למיזל אלא ברשותיה דלבן, ואי תימא זמנא אחרינא אמאי לא אזיל ברשותיה, אלא בגין דדחיל יעקב דלא ישבוק ליה, וישתלימו תריסר שבטין בארעא אחרא, ועל דא כיון דחמא דמטא שעתא דבנימן ברח, כמה דאת אמר ויברח הוא וכל אשר לו.

דכיון דאתיליד בנימן אתקשרת שכינתא בכלהו שבטין, ונטלא ביתא בכלהו, ויעקב הוה ידע ברזא דחכמתא, דכד ישתלימו תריסר שבטין דשכינתא תתקשט ותתקשר בהו, ורחל תמות ואיהי נטלא ביתא תא חזי הכי אוליפנא, עלמא תתאה אתחזי ליה ליעקב כמה דאתחזי למשה, אלא דלא יכילת עד דהוו תריסר שבטין בביתא לאתקשרא בהו, וכדין אתדכיאת (נ״א אתדחיית) רחל, ונטלא איהי ביתא בכולהו שבטין והות עקרא דביתא, וכדין (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית ודאי.

אמר יעקב, הא מטא זמנא דאשתלימו תריסר שבטין, ודאי עלמא דלעילא יחות הוא לביתא לאתקשרא בהו, ומסכנותא דא אתדחייא קמיה, אי תמות הכא לא אפוק מהכא לעלמין, ולא עוד אלא בארעא דא לא אתחזי לאשלמא ביתא, בגין כך ויהי כאשר ילדה וגו׳, עד לא אשתלימו שבטין. שמע רבי שמעון אמר ודאי כל מלוי דרבי יהודה שפיר, ודא סליק על כלא, ואי תימא אמאי לא אזל ליה לארחיה מיד, אלא כל זמן דרחל לא מתעברא מבנימן אתעכב תמן, כיון דמטא זמנא דבנימן ערק ולא בעא רשותא, בגין דלא יתעכב תמן, ויתחבר יעקב בכולהו שבטין באתרא (דלא אצטריך) דאצטריך.

רבי אבא פתח (שמות ד יח) וילך משה וישב אל יתר חותנו וגו׳, תא חזי משה רעי ענא דיתרו חמוי הוה, ודיוריה הוה ביה, וכד בעי למיזל לא אזל אלא ברשותא דידיה, ויעקב דהוה שלים ודיוריה הוה תדיר עמיה דלבן, אמאי לא בעא רשותא מניה, אלא הא אתמר דלא יגלגל לבן עמיה גלגולין וישתאר תמן, דהא בקדמיתא אמר ליה, ומיד גלגל עליה גלגולין ואשתאר תמן, והשתא דחיל מניה, אבל יתרו לא הוה הכי לגבי משה, בגין דלבן חרשא הוה, ובחרשא הוה כל עובדוי לגבי דיעקב, והשתא לא בעא יעקב לאתעכבא תמן, דהא קב״ה אמר ליה, שוב אל ארץ אבותיך וגו׳, ועל דא לא בעא לאתעכבא, ולמישבק פקודא דמאריה.

תא חזי כתיב, ויזכור אלהי״ם את רחל וגו׳, פתח ואמר (תהלים מו א) למנצח לבני קרח על עלמות שיר, האי קרא אית לאסתכלא ביה, ברזא דחכמתא איהו, וכל הני שירין ותושבחן דהוו אמרי בני קרח, כלהו מחדתין אינון שירין ותושבחן דהוו מלקדמין, וכן כל אינון שירין ותושבחן דאמר דוד, וכל אינון דהוו עמיה, כלהו הוו ברזא עלאה ברזא דחכמתא.

תא חזי עבד קב״ה עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה, וכל אינון סדרין דסדרו דוד ושלמה בריה, וכל אינון נביאי קשוט, כלהו

דף קנט עמוד א

סדרו כגוונא דלעילא.

תא חזי כגוונא דאיכא משמרות בארעא, הכי נמי ברקיעא, דמזמרי למארייהו ואמרי שירתא תדיר, וכלהו קיימין אלין לקביל אלין, וכלא בסדרן דשירין ותושבחן, והא אוקמוה חברייא. עלמות שיר, מאי עלמות שיר, אלא כמה דאת אמר (שיר ו ח) ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר, מאי ועלמות אין מספר, כמה דאת אמר (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו, ובגין דלית לון חושבנא, כתיב ועלמות אין מספר, וכלהו שורין שורין מסחרן סדרין, אלין לקבל אלין, לזמרא ולשבחא למאריהון, ואלין אינון עלמות שיר, ובגין דאית עלמות דלא מזמרין כאלין, אלין אקרון עלמות שיר.

תלת סדרין מתפרשן לכל סטר לארבע סטרי עלמא, ובכל סדרא וסדרא דאיהי לכל סטר, תלת סדרין אחרנין, סדרא קדמאה דלסטר מזרח תלת סדרין אינון, ואינון תשעה סדרין, בגין דכל סדרא מאינון תלת אית ליה תלת סדרין, ואשתכחו דאינון תשעה, וכמה אלף ורבוון תחותייהו.

והני (ס״א הני) סדרין תשעה כולהו מתנהגי באתוון רשימן, וכל סדרא אסתכי לאינון אתוון רשימן, (ס״א, והא אוקמוה, וכן לכל סדרא וסדרא, וכלהו נטלי באתוון רשימן, ואלין עלאי מאלין, וקיימן אלין על אלין), ומתחברן כולהו ואמרי שירתא. וכד אינון אתוון פרחי גו אוירא דרוחא (ההוא) דממנא על כלא, כדין אינון נטלי, ושירתא אתבסם.

וחד את בטש מתתא, וההוא את סלקא ונחתא, ותרין אתוון פרחי עלייהו, והאי את מתתא, סלקא סדרא מתתא לעילא, ואתחבר בהו, ואתעבידו תלת אתוון, כלהו לפום אתוון יה״ו, דאינון תלת גו אספקלריא המאירה, מאילין אתפרשו תלת סדרין, ואינון תרין אתוון, וההוא את דסלקא מתחברא עמהון, ואינון תלת.

תא חזי אינון תרין אתוון עלאין דסלקין באוירא, אינון כלילן דא בדא רחמי בדינא, ובגין כך אינון תרין, ואינון מעלמא עלאה ברזא דדכורא, והאי דסלקא ואתחברא עמהון איהי נוקבא, ואתכלילת בתרווייהו, כגוונא דנוקבא אתכלילת בתרי סטרי בימינא ובשמאלא ואתחברת בהו, הכי נמי האי את נוקבא דאתחברת בתרי אתוון אחרנין ואינון בתרין סטרין, אלין עלאין ודא לתתא, וכלא איהו חד דכר ונוקבא. דכד אתברי עלמא, אינון אתוון מעלמא עלאה נינהו, דאינון אולידו כל עובדין לתתא, כגוונא דלהון ממש, ובגין כך מאן דידע לון ואזדהר בהו, רחים לעילא ורחים לתתא.

רבי שמעון אמר, אלין אתוון כלהו דכר ונוקבא לאתכללא כחדא, ברזא דמיין עלאין ומיין תתאין, וכלא חד, ודא איהו יחודא שלים, ובגין כך מאן דידע להו ואזדהר בהו, זכאה איהו חולקיה בהאי עלמא ובעלמא דאתי, בגין דאיהו עקרא דיחודא שלים כדקא יאות.

תלת תלת מסטרא דא ומסטרא דא ביחודא חדא בשלימו דכלא, וכלהו רזא דסדרא עלאה כדקא חזי כגוונא דלעילא, דההוא סדרא, תלת תלת ברזא חדא.

סדרא תניינא דלסטר דרום, תלת סדרין אינון להההוא סטרא, וכל סדרא וסדרא תלת תלת ואינון תשעה כמה דאתמר, ואתוון אתפלגו הכי לכל סטרי, לאתחברא כלא כחד, בגין דאית אתוון ברזא דנוקבא, ואתוון ברזא דדכורא, ואתחברו כלהו כחדא והוו חד, ברזא דשמא קדישא שלים, ולגבייהו סדרין ממנן תלת תלת כמה דאתמר. וכלא נפקא מסדרא דאבהן דלעילא, כסדרא דאתתקנן אתוון דשמא קדישא יה״ו כמה דאתמר, הני סדרין כלהו מתנהגי באלין אתוון ידיען ונטלי בהו, וכמה חילין ורבבן כלהו לתתא דנטלי ואתנהגי בסדרא דא.

סדרא תליתאה דלסטר צפון, בתלת סדרין אינון להההוא סטרא, ואינון תשעה, ובתלת סטרין תלת תלת לכל סטר אינון תשעה, ואינון סדרין מתלת סטרין כמה דאתמר שבעה ועשרים,

דף קנט עמוד ב

ברזא דאתוון דאינון שבעה ועשרין, ואף על גב דאינון תרין ועשרין, שלימו דאתוון אינון שבעה ועשרין, והכי סדורא דסדרין אלין שבעה ועשרין, לתלת תלת סדרין לכל סטר, ואשתכחו אלין תלת מהאי סטרא דאינון תשעה, ואלין תלת מהאי סטרא דאינון תשעה, ואלין תלת דהאי סטרא דאינון תשעה, אשתכחו כלהו שבעה ועשרין, ורזא דאלין שבעה ועשרין, אינון תשעה אתוון (אינון) דאינון ברזא דנוקבי, לאתחברא בהו נוקבא, עם אינון תמני סרי סטרי אחרנין ברזא דאתמר, וכלא איהו כדקא חזי.

תא חזי כגוונא דאינון אתוון עלאין דעלמא עלאה, הכי נמי אתוון אחרנין לתתא, אתוון עלאין רברבין, ואתוון תתאין זעירין, וכלא דא כגוונא דא, וכל הני רזין ברזא דדכר ונוקבא כלא חד בשלימו. (ע״כ):

ויזכור אלהי״ם את רחל -- דהא במזלא תליא, ובגין כך כתיב בה זכירה, ויהו״ה פקד את שרה לאו ממזלא הוה, ואי תימא דהא בנין במזלא תליין ולא לתתא, הכא בשרה לאו במזלא הוה, אלא ויהו״ה כתיב כלא כחדא, אי הכי אמאי כתיב פקידה, אלא ודאי זכירה (דא) הות מקדמת דנא, ואתמסר מפתחא דא לתתא, כמה דכתיב (בראשית יז כא) ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה וגו׳, ולבתר כגוונא דא, וכיון דאדכר ברזא דלעילא, לבתר אתמר ברזא דנוקבא פקידה, למהוי כללא דכלא כחדא.

ויזכור אלהי״ם את רחל. רבי חייא פתח ואמר, (שמות ו ה) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי, ואזכור הא זכירה, בגין דאיהו לעילא, דהאי מזלא דאיהו לעילא בדכורא, אתא על פקידה דאיהי בגלותא, לתתא בנוקבא, כגוונא דא ויזכור אלהי״ם את רחל, כמה דאת אמר ואזכור את בריתי. תא חזי כתיב (שם ג טז) פקוד פקדתי אתכם, וכי פקוד פקדתי, והא פקידה בנוקבא קיימא, ובההוא זמנא בגלותא הות, ואיהי אמרת פקוד פקדתי.

אלא הכא אית לאסתכלא, ורזא דחכמתא הכא, איהי בגלותא היך אתחזי למשה הכא, והיך אמרת פקוד פקדתי, אלא הכי אוליפנא, שמשא כד נהיר איהו בשמיא, ותוקפיה וחיליה שלטא על ארעא בכל אתר, כגוונא דא מלא כל הארץ כבודו, בזמנא דמקדשא קאים, מלא כל הארץ כבודו דא ארעא קדישא, והשתא דישראל בגלותא איהי לעילא, ותוקפא סחרא להו לישראל לאגנא עלייהו, ואף על גב דאינון בארעא אחרא.

ותא חזי שכינתא לתתא ושכינתא לעילא, שכינתא לעילא בתריסר תחומי רתיכין קדישין, ותריסר חיוון עלאין, שכינתא לתתא בתריסר שבטין קדישין, וכדין אתכלילת שכינתא לעילא ותתא, וכלא בחד זמנא כחדא, ואף על גב דבזמנא דישראל בגלותא, לתתא לא אתתקנת, לעילא הכי נמי לא אתתקנת, בגין דלתתא לא אתתקנת, ודא הוא בגלותא עמהון דישראל, דאיהי בגלותא עמהון. במה אתתקנת, למלכא דמית בריה, מה עבד כפא ליה לערסיה על אבלא דבריה, ולא אתקין ליה לערסיה, אלא נטל כובין ודרדרין ואטיל תחות ערסיה ושכיב עליה, כך קב״ה כיון דאתגלו ישראל ואתחרב מקדשא, נטיל כובין ודרדרין ושוי תחותיה, הה״ד (שם ג ב) וירא מלאך יהו״ה אליו בלבת אש מתוך הסנה, בגין דישראל הוו בגלותא.

פקוד פקדתי אתכם, מאן דלא קיימא ברשותיה, מה פקיד ומה עביד, אלא פקוד מלעילא פקדתי מלתתא, מאי טעמא, בגין דהאי זכירה הות עלה מקדמת דנא, דכתיב ואזכור את בריתי, כיון דכתיב ואזכור, הא זכירה אתמנא עלה, ובגין כך אמרת לבתר פקוד פקדתי,

דף קס עמוד א

דהא סימנא נקטת מקדמת דנא. כגוונא דא שרה דכתיב ויהו״ה פקד את שרה, אבל הכא רחל דלא אדכרת מקדמת דנא, לא אתמר בה פקידה אלא זכירה, וכלא בזכירה איהו ברזא דמזלא.

רבי יהודה ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד, והוה רבי יהודה רכיב ורבי חזקיה על רגלוי, אדהכי נחת רבי יהודה, אמר מכאן ולהלאה נתעסק באורייתא, כמה דכתיב (דברים לב ג) הבו גודל לאלהינ״ו, א״ל אלו הוינא תלתא יאות הוא, דחד יימא ותרין יתיבו ליה, א״ל הני מלי בברכאן, בגין דאדכר חד שמא דקב״ה ותרין יתיבו ליה, הה״ד כי שם יהו״ה אקרא הבו גודל לאלהינ״ו, כי שם יהו״ה אקרא דא חד דמברך, הבו גודל לאלהינ״ו אלין תרין אחרנין, אבל באורייתא אפילו תרי יתבי ויהבי רבו ותוקפא דשבחא דאורייתא לקב״ה.

אמר ליה רבי חזקיה לגבי ברכאן אמאי תלת, אמר ליה הא אוקמוה ואתמר, דכתיב הבו גודל לאלהינ״ו, אבל רזא דמלה הכא, דהא כל רזין דברכאן הכי איהו, חד לברכא ותרין לאתבא, בגין דיסתלק שבחא דקב״ה ברזא דתלתא, חד מברך ותרין (דאמרי אמן) דאודו, ודא הוא קיומא דברכאן, וברזא עלאה כדקא יאות, וברזא דתלת כמה דאוקמוה.

עד דהוו אזלי, אמר רבי יהודה, תנינן אית זכירה לטב ואית זכירה לביש, אית פקידה לטב ואית פקידה לביש, אית זכירה לטב כמה דאוקמוה, דכתיב (ויקרא כו מה) וזכרתי להם ברית ראשונים וגו׳, (בראשית ח א) ויזכור אלהי״ם את נח, (שמות ב כד) ויזכור אלהי״ם את בריתו, ואית זכירה לביש דכתיב (תהלים עח לט) ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב, פקידה לטב דכתיב (שמות ג טז) פקוד פקדתי אתכם, פקידה לביש דכתיב (תהלים פט לג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, וכלהו רזין עלאין.

כל הני זכירה ופקידה לטב, אלין אינון דרגין ידיען רזא דמהימנותא, דכר ונוקבא, רזא חדא זכירה ופקידה, ואלין אינון לטב, זכירה ופקידה לביש, אלין אינון רזא דסטרא דקיימא ברזא דאלהים אחרים, דכר ונוקבא כחדא, זכירה בהאי ופקידה בהאי, ואלין אינון דקיימין תדיר לביש, ואלין לקבל אלין, מהכא נפקי כל רזי דמהימנותא וכל קדושין עלאין, כמה דאוקמוה, ומהכא נפקי כל זינין בישין, וכל מותא וכל סטרין וזינין בישין בעלמא ואוקמוה, ודא בהפוכא מן דא. אמר רבי חזקיה, הכי הוא ודאי, זכאה איהו מאן דחולקיה אתקיים בסטרא טבא, ולא ירכין גרמיה לסטרא אחרא, וישתזיב מנהון, אמר ליה רבי יהודה, הכי הוא ודאי, וזכאה מאן דיכיל לאשתזבא מניה מההוא סטרא, וזכאין אינון צדיקייא דיכלי לאשתזבא מנייהו, ולאגחא קרבא בההוא סטרא.

אמר רבי חזקיה במה? פתח ואמר (משלי כד ז) **כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו׳** -- מאן מלחמה דא? מלחמה דההוא סטרא בישא, דאצטריך בר נש לאגחא ביה קרבא, ולשלטאה עלוי ולאשתזבא מניה. תא חזי דיעקב הכי אשתדל לגבי עשו, בגין ההוא סטרא דיליה, לאתחכמא עלוי ולמיזל עמיה בעקימו בכל מה דאצטריך, בגין לשלטאה עלוי ברישא וסופא, וכלא כדקא יאות, ורישא וסופא כחדא דא כגוונא דא, כמה דכתיב (בראשית כז לו) בכרתי ולבתר ברכתי, שירותא וסופא כחדא, דא כגוונא דא, בגין לשלטאה עלוי באורח מישר כדקא חזי ליה, ובגין כך זכאה איהו מאן דאשתזיב מנייהו

ויכיל לשלטאה עלייהו. תא חזי זכירה ופקידה לטב אינון כחדא ברזא דמהימנותא, וזכאה איהו מאן דאשתדל בתר מהימנותא, כמה דאת אמר (הושע יא יא) אחרי יהו״ה ילכו כאריה ישאג וגו׳, אמר רבי חזקיה הכי הוא ודאי.

ותא חזי בר נש כד צלי צלותי, לא יימא עליה זכרני ופקדני, בגין דאיכא זכירה ופקידה לטב וזכירה ופקידה

דף קס עמוד ב

לביש, וזמינין לנטלא מלה מן פומא, ואתיין לאדכרא חובוי דבר נש ולענשא ליה, בר אי איהו זכאה שלים, דכד בדקי חובוי ההיא זכירה ופקידה לביש לא ישכחון לון, כגון עזרא דאמר (נחמיה יג לא) זכרה לי אלה״י לטובה, דהא בכל אתר דבר נש צלי צלותיה, יכליל גרמיה בין סגיאין בכללא דסגיאין.

ותא חזי, שונמית כד אמר לה אלישע (מ״ב ד יג) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא, היש לדבר לך אל המלך, ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה, וההוא יומא דמלכותא דרקיעא שלטא למידן עלמא, וקב״ה אקרי מלך המשפט בההוא זמנא, ובגין כך אמר לה היש לדבר לך אל המלך, מה כתיב ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת, מאי קאמרה, לא בעינא למהוי רשימאה לעילא, אלא לאעלא רישאי בין סגיאין, ולא לאפקא מכללא דלהון, וכך בעי ליה לבר נש לאתכללא בכללא דסגיאין, ולא לאתייחדא בלחודוי בגין דלא ישגחון עליה לאדכרא חובוי כדקאמרן.

פתח רבי יהודה ואמר, (איוב לח יז) **הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה**. האי קרא קב״ה אמר ליה לאיוב, כד חמא דאיוב דחיק גרמיה על דינוי דקב״ה, תא חזי איוב אמר (שם יג טו) הן יקטלני לו איחל, כתיב לא באל״ף וקרי לו בוא״ו וכלא איהו, א״ל קב״ה וכי אנא קטיל בני נשא, הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה, כמה תרעין אינון פתיחן בההוא סטרא, ומותא שלטא עלייהו, וכלהו סתימין מבני נשא, (ס״א ולא יכלין לאסתמרא מנייהו בגין דאינון סתימין מבני נשא) ולא ידעין אינון שערים.

ושערי צלמות תראה -- מאן אינון שערי מות ומאן אינון שערי צלמות, אלא מות וצלמות כחדא אינון וזווגא חדא אינון, מות הא אתמר דא מלאך המות והא אוקמוה, צלמות צל מות, האי איהו מאן דרכיב עליה, ואיהו צלא דיליה ותוקפא דיליה, לאזדווגא כחדא בקשורא חד ואינון חד, וכל אינון דרגין דנפקי מנייהו ומתקשרן בהו, אינון שערים דלהון, כמה דלעילא כמה דאת אמר (תהלים כד ט) שאו שערים ראשיכם וגו׳, ואלין (אינון שערים) איקרו נהרין ונחלין שית סטרין דעלמא, אוף הכי אינון שערי מות ושערי צלמות מסטרא אחרא, דרגין ידיען דשלטין בעלמא שערי מות ושערי צלמות, דא נוקבא ודא דכורא ותרוייהו כחדא.

ועל דא אמר קב״ה ליה לאיוב, בגין כל אינון מלין דאיהו אמר (איוב ז ט) כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה, וכל אינון שאר מלין, אמר קב״ה הנגלו לך שערי מות, למנדע דהא כלהו ברשותי, וכלהו זמינין לאתבערא מעלמא, דכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח וגו׳.

תא חזי **ויזכור אלהי״ם את רחל וישמע אליה אלהי״ם ויפתח את רחמה** -- תרי זמנין אלהי״ם אלהי״ם אמאי? אלא חד מעלמא דדכורא, וחד מעלמא דנוקבא, בגין דבמזלא תלייא מלתא, וכד אתערת רחל בשמא דא, דכתיב יוסף יהו״ה לי בן אחר, ידע יעקב דאיהי אתחזייא לאשלמא כלהו שבטין, ולא תתקיים בעלמא, בגין כך בעא למיזל ולא יכיל, וכד מטא זמנא דבנימין ערק ואזל ליה, בגין דבארעא אחרא לא ישתלם ביתא, לאתקשרא עלמא קדישא ביה, והיינו דכתיב (בראשית לא ג) ויאמר יהו״ה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך, מאי ואהיה עמך, אלא אמר ליה עד הכא רחל הות עמך עקרא דביתא, מכאן ולהלאה אנא אהא עמך ואטול ביתא בהדך בתריסר שבטין, והיינו דכתיב (שם מח ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל, עלי הוה ובגיני הוה מלה דאתדחייא איהי, ואתיא דיורא אחרא ונטלא ביתא בגיני לדיירא עמי:

ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה -- מאי נקבה? אמר רבי יצחק ההוא רשע אמר, אנא חמי דיעקב לא אסתכל אלא בנוקבי,

דף קסא עמוד א

ובגין כך יפלח לי, אמר נקבה שכרך, הא נקבה דאיהו שכרך כד בקדמיתא, ואתנה, אימא מאן נקבה אסתכלת בה ואתנה, ופלח לי בגינה, ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה, אמר יעקב, חלילה, דהא אנא כל מה דעבידנא, לשם יקרא דמלכא קדישא עבידנא, (ס״א ולא לכסופא דגרמאי), ועל דא לא תתן לי מאומה, דהא לאו דעתאי בהאי, אלא אם תעשה לי (את) הדבר הזה וגו׳:

ויסר ביום ההוא את התישים -- רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים טו א) יהו״ה מי יגור באהלך וגו׳, הא אוקימנא ואוקמוה חברייא, הולך תמים דא אברהם, דכד אתגזר תמים אקרי, ופועל צדק דא יצחק, ודובר אמת דא יעקב, ודאי יעקב באמת אתדבק, אי הוא באמת אתדבק מאי טעמא עבד עם לבן

כגוונא דא, אלא יעקב בחין שעתא דמזליה הוה, דשרי ליה לאינש למבחן שעתיה עד לא יתוב לארעיה, ואי מזליה קאים במה דעביד שפיר, ואי לאו לא יושיט רגלוי עד דיסלק (ס״א דקאים במה דעביד) לגביה.

תא חזי כתיב, **וענתה בי צדקתי ביום מחר וגו׳**, דהא איהו לא עבד בגין דיטול מדיליה למגנא, אלא כלא בקושטא ושלימו דרעותא, ולא עוד אלא דאיהו נטיל רשו מלבן, ועל דא כתיב נחשתי ויברכני יהו״ה בגללך, כמה חרשין וזינין עבד לבן ובחין מזליה בגיניה דיעקב, והוה אשכח בגיניה דיעקב, מאה עאנא כל ירחא, ומאה אמרין, ומאה עזין, יתיר על עאניה.

רבי אבא אמר, אלף עאנין ואלף אמרין ואלף עזין, הוה מייתי ליה יעקב יתיר בכל ירחא וירחא, הה״ד כי מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ לרוב, ויברך יהו״ה אותך לרגלי, וברכתא דלעילא לאו איהו פחות מאלף מכל זינא וזינא, מעאנין אלף אשתכח, מאמרין אלף אשתכח, מעזין אלף אשתכח, על כל מה דשריא ברכתא דלעילא לא פחות מאלף, עד דבגיניה דיעקב אסתלק לבן לכמה עותרא, וכד בעא יעקב לנטלא אגריה, לא אשכח אלא עשרה מכל זינא וזינא, ויעקב חשיב ליה לעותרא סגי, חמי כמה נטיל מדיליה ממה דהוה יהיב איהו בזכותיה ללבן, וכל דא דסליק ביה יעקב, לא הוה אלא בזרוע דאינון מקלות דשוי לגבי ענא.

תא חזי כמה טרח ההוא שלימא דיעקב אבתריה דלבן, כתיב וישם דרך שלשת ימים וגו׳, והוה אייתי ליה כל האי עותרא, ועם כל דא לא בעא לבן דיהא אגריה דיעקב הכי, אלא נטל עשרה מן דא ועשרה מן דא ויהב ליה בידא דבניה, ואמר ליה טול הני, ואי יולידו כמה דאמרת בהאי גוונא יהא אגרך, הה״ד ותחלף את משכורתי עשרת מונים, (ובהני) עשרה מן דא ועשרה מן דא, וכתיב ואביכן התל בי והחליף את משכורתי עשרת מונים, (ובהני עשרה) אשתדל בתר קב״ה וברכיה, ומכל מה דשוי לבן עמיה דיעקב, אהדר במלוליה, ונטיל מיעקב כלא, עד דקב״ה חס עליה ונטל מדיליה בזרוע.

אמר רבי אלעזר, כל הני קראי לאחזאה חכמתא קא אתיין, דתנינן, מלין דלעילא, מנהון תליין בעובדא, ומנהון במלולא, ומנהון ברעותא דלבא, ומאן דבעי לאמשכא ברכאן בצלותא, במלולא ורעותא, ומנהון דלא בצלותא אלא בעובדא תליין.

תא חזי יעקב שלים כל מה דעבד בחכמתא עביד, כתיב ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים, כלא בחכמתא, לאמשכא ברכאן ממבועא דכלא, לכלהו דרגין עלאין דאינון חולקיה ועדביה.

את המקלות-- מאן מקלות? אלין דרגין דאינון בי דינא, אשר פצל, דאעבר מנהון דינא, ברהטים, היינו דכתיב (שיר ז ו) **מלך אסור ברהטים**, דהא מההוא מלך אתיין ברכאן לכלהו עלמין.

דבר אחר

דף קסא עמוד ב

מלך אסור ברהטים, מלך דא אסור וקשור באינון רהטין עלאין, דמנייהו אשתקיין כלא, (נ״א אתמשכן ברכאן לכולא) ממלך עלאה, בשקתות המים (ס״א דמתמן אשתקיין כולא שקתות המים), אלין אינון נחלין, דנפקין ואתיין עד דמטו לאתר דמתכנשי תמן, אשר תבאנה הצאן לשתות, כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם, ובההוא אתר דמתכנשי תמן מיא, כלהו אתיין לאשקאה מניה.

ויחמנה -- מאי ויחמנה? תא חזי בשעתא דרוח צפון נשיב, מיין גלידין ולא נגדין לבר, ולא אשתקיין, בגין דדינא תליא, וקרירו דצפון גליד מיא, וכד אתער רוח דרום, מתחממי מיא ואתעבר גלידו דלהון ונגדין, כדין אתשקיין כלא, בגין דחמימו דדרום שראן מיא, וכלהו מתחממי וחדאן למשתי, מההוא קרירו דצפון דהוה לון בקדמיתא, הה״ד ויחמנה. ויחמנה, והא כתיב ויחמו, אלא דאינון כלהו נוקבי, ועל דא אתכוון יעקב למעבד עובדא בחכמתא, ודא הוא דכתיב **ויקח לו יעקב מקל לבנה לח וגו׳**.

פתח (נ״א רבי אלעזר) ואמר, (שם קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, תא חזי כי יעקב בחר לו יה, עד כאן לא ידענא מאן בריר למאן, אי קב״ה בריר ליה ליעקב, אי יעקב בריר ליה לקב״ה, אלא ממה דגלי קרא ידענא דקב״ה נטיל ליה ליעקב לעדביה, דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו״ה עמו יעקב חבל נחלתו.

תא חזי הכי נמי יעקב בירר אחסנתיה ועדביה לחולקיה, וסליק לעילא מכל דרגין, ונטיל ליה לעדביה מקל לבנה לח, היינו דרגא חוורא דסטר ימינא, ולוז וערמון, היינו דרגא סומקא דסטר שמאלא, ויפצל בהן פצלות לבנות, דאעבר דינא מן דא ואתחבר ליה בימינא, והוא עאל בינייהו, ונטיל לון כחדא,

ואתעביד כלא חד בתרי גווני, ועם כל דא מחשוף הלבן, דיתגלי חוורא על סומקא.

וכל דא למאי, לאמשכא לדרגא דא דעדביה ברכאן ממבועא דכלא (נ״א דנחלא), ולשואה לדרגא דא דאיהו תלתא כחדא, ברהטים בשקתות המים, כמה דאוקימנא, וכדין בעובדא דא דחכמתא, נגדין ברכאן לתתא, ומתשקיין (נ״א ומתברכאן) כלהו עלמין, ושריין עליה ברכאן כמה דאוקמוה, דכתיב (בראשית מט כז) בבקר יאכל עד וגו׳, ולבתר מכאן ולערב יחלק שלל

תוספתא

תוספתא:קוטרא דקוטרא דכיא, הוה סליק לגו לגו, עד לא אשכח אתר בית מותבא, ההוא אתר לאו אתר, לא אשתכח לעילא ותתא, מכלא אתאביד, אבדון הוי מכלא, אבדון דכורא סמא״ל, דנפק מהתוכא דתוקפא דיצחק אבדון, ומות נוקבא דיליה, נחש קדמאה אשת זנונים. דכתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות.

ואלין תרין אבדון ומות, שמעו תוקפא דהורמנו דמלכא, רזא וסתרא סתימא (נ״א טמירא) עלאה, אתאביד (נ״א טמיר) מכלא, אתאביד (נ״א טמיר)

סתרי תורה

ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו׳ -- מתניתין רעותא דעובדא, קטרי דמהימנותא, קל קלא דקליא אתער מעילא לתתא, אנן פתיחין עיינין הוינן, גלגלא אסחר מעילא לכמה סטרין, קל נעימותא אתער, אתערו ניימין דמיכין דשינתא בחוריהון, ולא ידעי ולא מסתכלן ולא חמאן, אטימין אודנין כבדין דלבא, ניימין ולא ידעין.

אורייתא קיימא קמייהו, ולא משגיחין, ולא ידעי במה מסתכלן, חמאן ולא חמאן, אורייתא רמאת קלין, אסתכלו טפשין, פתחו עיינין ותנדעון, לית מאן דישגח, ולית מאן דירכין אודניה, עד מה תהוון בגו חשוכא דרעותייכו, אסתכלו למנדע, ויתגלי לכון נהורא דנהיר.

בזמנא דיעקב שלימא, מגו עאקו דארעא ורשו אחרא, בגו דרגין נוכראין, דחה לכלהו, ובריר חולק עדביה ואחסנתיה, נהורא מגו חשוכא, חכמתא מגו טפשותא, ואוקיר ליה למאריה כד הוה קאים בגו רשותא דאל זר, על דא כתיב (ישעיה כט כב) **לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו.**

דף קסב עמוד א

לאתברכא כלהו עלמין לתתא, ויעקב נטל חולקיה מאינון ברכאן דשריין עליה לתתא, בגין דאיהו חולקיה ועדבא דקב״ה.

רבי ייסא זוטא הוה שכיח קמיה דרבי שמעון, א״ל האי דכתיב (משלי י ו) ברכות לראש צדיק, לצדיק מבעי ליה, מאי לראש צדיק, א״ל ראש צדיק, דא היא עטרה קדישא ואוקמוה. תו ראש צדיק דא יעקב, דאיהו נטיל ברכאן ונגיד לון לצדיק, ומתמן אזדריקו לכל עיבר, ומתברכן כלהו עלמין. אבל הא אוקימנא, ברכות לראש צדיק, (ראש) צדיק אקרי ההוא אתר (ד״א ל״ג רישא) דברית, דמניה נפקין מבועין, לבר נוקבא דקיסטא דחמרא נפיק מניה, איהו רישא, כך ראש צדיק, ההוא אתר כד זריק מבועין לנוקבא אקרי ראש צדיק, צדיק איהו ראש (נ״א רישא לכל ברכאן), בגין דכל ברכאן ביה שריין.

תו ההוא בר נש דזכי למנטר את קיימא קדישא, ועביד פקודי דאורייתא, צדיק אקרי, ומרישיה ועד רגלוי הכי אקרי, וכד ברכאן נגדין לעלמא, שריין על רישיה, ומניה קיימי ברכאן לעלמא, בבנין קדישין זכאין דאוקים.

רבי ייסא תו שאיל ואמר, כתיב (תהלים לז כה) נער הייתי גם זקנתי וגו׳, האי קרא אוקמוה דשרו דעלמא אמרו, איהו אמרו בחכמתא יתיר ממה דחשבין בני נשא, א״ל ברי יאות הוא, דהא ביחודא קדישא אתמר, נער הייתי גם זקנתי, והכי הוא, ולא ראיתי צדיק נעזב, דא הוא שבחא דיחודא, דלא אשתכח יום בלא לילה, דהא לילה ביה אשתכח תדירא, וצדיק אחיד לעילא ואחיד לתתא, וזרעו מבקש לחם, מאי הוא, אלא בשעתא דזריק ואתנגיד זרעא, לא תבע לנוקבא, דהא בהדיה שריא, דלא אתפרשא מניה לעלמין, וזמינא היא לגביה, דהא זרעא לא נגיד אלא בשעתא דנוקבא זמינא

תוספתא

מרעיונין (נ״א מעיינין) והרהורין, מאן דאתמשך בתר אלין אתאביד מכלא, כולא בהפוכא דא מן דא. טבוהי דגבר שלים כיעקב דסליק, ולא אתחשכו עיינין בהאי תננא, וזכה לאתקרבא באמת, חותמא דמלכא קדישא.

תא חזי טמירא עלאה מכלא מניה נפק את י׳ נקודה עלאה, מהאי נקודה עלאה נפק כלא, אמשיך ואפיק ה׳ אמא עלאה דאשקי לכלא, מהאי נפיק ו׳, רזא דשית דאחיד לכל סטרין, דאיהו מקל לבנה לח ולוז וערמון, תרין דרועין דאחידן ביה, אלין נפקי ואחידו בה״א תתאה, לחברא משכנא כחד, ולמהוי חד, כדין תליסר מכילן הוו חד, וחוורא אתגליף על גוונין, וסליק על גוונין כלהו. הה״ד מחשוף הלבן וכדין אקרי (זכריה יד) יהו״ה אחד ושמו אחד, וכדין (תהלים כג א) יהו״ה רועי לא אחסר, וכתיב בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני, נפשי ישובב וגו׳:

סתרי תורה

ויקח לו יעקב -- בריר ליה לחולקיה לעדביה, מקל לבנה לח סטרא דימינא גוון חוור, לח סטרא דמים איהו, ולוז דא סטרא דשמאלא סומקא כוורדא, וערמון כליל דא בדא, וכלהו אחיד ימינא חוורא בגווניה וסלקא בהו, דכתיב מחשוף הלבן, דאף על גב דאחיד לתרין סטרין, נטל (ס״א נטה) חולקיה לסטר ימינא, ואגליף בכלא בהאי סטרא ובהאי סטרא, כדין אקרי גבר שלים, שלים בכלא.

מה כתיב בתריה, והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות וגו׳, סתרא דסתרין לחכימי לבא אתמסר, בגו משריין עלאין קדישין, אית דרגין עלאין אלין על אלין, אלין פנימאין ואלין לבר, אינון פנימאין מתקשרין במלכא קדישא, ומתקשרין בישראל בנין קדישין לקודשא בריך הוא, ואלין אקרון הצאן המקשרות, משריין דאינון מקשרות עילא ותתא.

בשעתא דתיאובתא דלהון לגבי זוהרא עלאה דלעילא עמודא דאמצעיתא, יעקב שלימא נטל אינון מקלות תפלין דרישא, ברהטים אתר ודוכתא לדיורי תפילין, ומהכא נטלי נהורא וזיווא כל חילין ומשריין עלאין, אינון דמתקשרן לעילא ומתקשרן לתתא, כיון דאינון נטלין מגו רהטין שקתות המים, כדין אינון הוו מקורין ומבועין לנחתא לתתא ולמיהב לכולא.

ובגין כך אפריש יעקב בין דרגין עלאין קדישין, לדרגין אחרנין דשאר עממין, כמה דאת אמר וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן, עדרים אפריש ליה

דף קסב עמוד ב

ותיאובתא דתרוייהו כחדא בדבוקא חד דלא מתפרשן, ועל דא לא אצטריך למתבע עלה.

א״ל ובזמנא דגלותא לאו הכי, א״ל זרעו כתיב, ולאו איהו, אימתי נפיק, כד נוקבא בדבוקא חד עם דכורא, ואי תימא לא ראיתי צדיק נעזב, בזמנא דגלותא מאי היא, אלא הא אחיד לעילא ולא נעזב לעלמין, בזמנא אחרא לא נעזב מנוקבא, אחיד לעילא ואחיד לתתא, אחיד לעילא בזמנא דגלותא, בזמנא אחרא אחיד לתרין סטרין לעילא ותתא, ולעולם אינו נעזב. כתיב ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים, דא צדיק, ואף על גב דאתמר ברקיע השמים, אלא ברקיע השמים ודאי דאיהו סיומא דגופא.

תא חזי, תרין רקיעין אינון, ואינון שירותא וסיומא, דא כגוונא דא, שירותא רקיעא תמינאה, ביה שקיעין כל ככביא זעירין ורברבין, ודא הוא רקיעא עלאה סתימאה דקאים כלא, ומניה נפיק כלא, ואיהו תמינאה מתתא לעילא, והוא שירותא לאפקא מניה כלא. כך איהו רקיעא תמינאה מעילא ותתא, דביה שקיעין כל ככבייא כל נהורין ובוצינין, והוא נטיל כלא, ודא סיומא דכלא.

כמה דההוא רקיעא תמינאה דאיהו שירותא דכלא, תליין ביה כל נהורין ונטיל לון, ומניה נפקי, הכי נמי האי איהו רקיעא תמינאה, תליין ביה כל נהורין ונטיל לון, ומניה נפקו לכלהו עלמין, שירותא וסיומא בגוונא חד קיימי, ועל דא איהו נהר דנגיד ונפיק ולא פסקי מימוי לעלמין, כלא למהוי סיומא כשירותא, ובגין כך ויתן אותם אלהי״ם ברקיע השמים, ולמה להאיר על הארץ, ואף על גב דאתמר כלא, בגוונא חדא קיימי, ודא הוא ברירא דמלה, מה בין האי להאי, אלא דא אוקים וזן לעלמא עלאה דאיהו ביה, ולכל אינון סטרין עלאין, ודא אוקים וזן לעלמא תתאה, ולכל אינון סטרין תתאין.

ואי תימא עלמא דלעילא מאן איהו, והא (איהו) ההוא רקיעא תמינאה עלאה סתימאה עלמא דלעילא איהו, והכי אקרי, דהא תרין עלמין נינהו כמה דאתמר, אלא איהו עלמא עלאה, וכל אינון דנפקי מניה על שמיה אקרון, ואינון דנפקי מעלמא תתאה על שמיה אקרון, וכל האי והאי כלא חד, בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין.

תא חזי (תהלים קד טז) **ישבעו עצי יהו״ה ארזי לבנון אשר נטע** -- מאן לבנון? הא אוקמוה ואתמר האי קרא, (שם יז) אשר שם צפרים יקננו חסידה ברושים ביתה, אשר שם צפרים יקננו, באן אתר בלבנון, ואלין אינון תרין צפרים דקאמרן בכמה אתר

לגרמיה, דלא יהא ליה חולק בשאר עממין, כמה דאפריש ליה דרגי דמהימנותא לעילא לחולקיה ועדביה, הכי אצטריך לאפרשא דרגין דמשריין קדישין לתתא, לקשרא לון בהדיה, באינון היכלין דמטרוניתא, וכלהו רשימין ברשימו דמלכא עלאה, כמה דישראל רשימין לתתא בין כל שאר עממין, אוף דרגין דמשריין עלאין רשימין אינון לחולקיה לקודשא בריך הוא, בין כל שאר חילין ומשריין עלאין, ועל דא בריר יעקב אינון לחולקיה ועדביה, רשימין לחולקא (ברזא) דמהימנותא, (ס״א ובגין כך כתיב כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו, יה עלאה איהו בריר חולקיה ועדביה רזא דמהימנותא), אוף הכי קודשא בריך הוא בריר ליה מכל שאר חילין ומשריין דעלמא.

משריין עלאין מתפרשאן אלין מאלין, בשעתא דזהרא דנורא בנהירו דשכינתא אתגליא, כל אינון דרגין אחרנין מתכספן, ומתעטפי מההוא זהרא, ולא יכלי לקרבא לגביה, וכל אינון תקונין (ס״א דרגין) קדישין דאינון תקונא דיליה, בשעתא דאתגליא ההוא זהרא מיד חדאן, וסלקן לאתקרבא בהדיה ולאתקשרא לגביה, ואיהי בהו אתתקנת, וסתרא דא והיה העטופים ללבן והקשורים ליעקב, ואצטריך לבררא ולאתפרשא דרגין קדישין לחולקיה, מאינון דרגין דשאר עמין, ובכלא אצטריך יעקב קדישא (ס״א בוכרא דקודשא בריך הוא לאתקרבא), ועל דא קודשא בריך הוא כתיב באורייתא מהימנותא דיליה, בגו סטרי (ס״א סתרי) מלין אלין, זכאה חולקיה:

דף קסג עמוד א

ומאלין אתפרשן כמה צפרין אחרנין, אבל אלין עלאין, ונפקין מלבנון דאיהו (ס״א סתימאה) לעילא, ורזא דמלה, וללבן שתי בנות וגו׳.

חסידה ברושים ביתה-- (ס״א דא לאה) באינון שית בנין עלאין, שית סטרין דעלמא כמה דאתמר, אמאי אקרי חסידה, אלא האי עלמא עלאה אף על גב דנוקבא איהי קרינן לה דכר, דכד אתפשט כל טיבו וכל נהירו מניה נפיק, ובגין כך דאיהי חסידה, נפיק (מתמן) מינה חס״ד, דאיהו נהורא קדמאה, דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהי״ם יהי אור. ועל דא ברושים ביתה, ברושים, אל תקרי ברושים, אלא בראשים, דהא עלמא אחרא בתתאין ביתה, ואיהי בי דינא דעלמא, ולזמנין אקרי כגוונא דלעילא בכל אינון שמהן, ועל אתר דא כתיב (שם ו ו) וינחם יהו״ה ויתעצב אל לבו, חרון אף יהו״ה, דהא באתר דא תליא, דהא כל מה דלעילא כלא איהו בנהירו חיין לכל סטרין, ועל דא תנינן, אין עצבות לפני המקום, לפני דייקא, ועל דא כתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהו״ה בשמחה באו לפניו ברננה, עבדו את יהו״ה בשמחה, לקביל עלמא עלאה, באו לפניו ברננה, לקביל עלמא תתאה, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי, בגין כך כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהו״ה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגו׳:

ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו׳. פתח רבי אלעזר ואמר, (משלי ט יב) אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא, אם חכמת חכמת לך, תא חזי ווי לאינון חייבי עלמא, דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא, וכד אינון משגיחין בה, בגין דלית לון סכלתנו, מלין דאורייתא דמיין בעינייהו כאילו כלהו מלי ריקניא ולית בהו תועלתא, וכלא בגין דאינון ריקנין מדעתא וסכלתנו, דהא כל מילי דאורייתא כלהו מלין עלאין ויקרין, וכל מלה ומלה כתיב בה (שם ג טו) יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו בה, (באורייתא), וכל אינון טפשין אטימין דלבא, כד חמאן מלי דאורייתא, לא די לון דלא ידעי, אלא דאינון אמרי דאינהו מלין פגימין, מלי דלית בהו תועלתא, ווי לון כד יתבע לון קב״ה עלבונא דאורייתא, ויתענשון עונשא דמרדי במאריהון.

מה כתיב באורייתא, (דברים לב מז) כי לא דבר רק הוא מכם, ואי איהו רק, מכם איהו, דהא אורייתא כלא מלייא מכל אבנין טבין ומרגלאן יקירין, מכל טבין דעלמא, כמה דאת אמר וכל חפציך לא ישוו בה, והיך יימרון דאיהי ריקניא. ושלמה מלכא אמר, אם חכמת חכמת לך, דכד יתחכם בר נש באורייתא תועלתא דיליה איהו, דהא באורייתא לא יכיל לאוספא אפילו את אחת, ולצת לבדך תשא, דהא אורייתא לא יגרע משבחהא כלום, וליצנותא דיליה איהו, ואשתאר ביה לאובדא ליה מהאי עלמא ומעלמא דאתי.

תא חזי, כד אתוון עלאין, מתחברן כלהו בהאי דרגא סופא דכל דרגין קדישין עלאין, ואתמליא מנייהו, ואתברכא מעלמא עלאה, כדין האי דרגא קיימא לאשקאה לכולהו עדרין, כל חד וחד כדקא חזי ליה, וכל חד וחד אתשקי מן דינא ורחמי.

תא חזי מה כתיב, ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים וגו׳, דיעקב בעא לאתקנא תפלה של ערבית, ולאנהרא לסיהרא, ולאשקאה ולברכא לה מכל סטרין, דכתיב ויצג את המקלות, אלין דינין וגבורן דנפקי מגבורה דלעילא, ויעקב כד בעא לאתקנא להאי דרגא, סליק לכל אינון דינין וגבורן מינה, ואוקים לון ברהטים, באינון רהטים ארבע, דקיימי תחות האי באר חפרוה שרים, דאתמליא מאינון נחלין ומבועין עלאין, בגין דכד נפקין מיין מהאי באר קדישא, אלין ארבע נטלי כלא, ועל דא אקרון רהטים, ומתמן

דף קסג עמוד ב

אתיין כלא למשתי, ואינון דינין וגבורן כלהו קיימי תמן, לנטלא לכל חד וחד כדקא חזי ליה.

אשר תבאנה הצאן לשתות לנכח הצאן -- אלין לקביל אלין, ויחמנה, מאי ויחמנה, דכד מתעטרן בדינא, מתחממין בההוא דינא, ואזלין ושאטין בעלמא, ומעייני בארחיהון דבני נשא הן לטב הן לביש, תא חזי מה כתיב בתריה, ויחמו הצאן אל המקלות, בגין דאינון מקלות הוו מתחממן, ומשגיחין בדיני עלמא, ואתפקדן עליה, ואתדנו בני נשא עלייהו כמה דאת אמר (דניאל ד יד) בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא וגו׳.

רבי חייא פתח ואמר (תהלים סג ט) **דבקה נפשי אחריך, בי תמכה ימינך**. האי קרא אית לאסתכלא ביה, דבקה נפשי אחריך, בגין דדוד מלכא הוה מתדבק נפשיה תדיר אבתריה דקב״ה, ולא חייש למלין אחרנין דעלמא, אלא לאתדבקא נפשיה ורעותיה ביה, וכיון דאיהו הוה מתדבק בקב״ה, הוה תמיך ביה ולא שבקיה, מכאן לבר נש כד אתא לאתדבקא בקב״ה, קב״ה אחיד ביה ולא שביק ליה.

דבר אחר: **דבקה נפשי אחריך,** -- לאתעטרא דרגיה לעילא, דהא כד אתדבק ההוא דרגא (ס״א דיליה ואתברכא, וכד אתמליא) בדרגין עלאין, לסלקא בתרייהו, כדין ימינא אחיד ביה לסלקא ליה, ולחברא ליה בחבורא חד כדקא יאות, כמה דאת אמר (שם קלט י) ותאחזני ימינך, וכתיב (שיר ב ו) וימינו תחבקני, ועל דא בי תמכה ימינך, וכד אחיד ביה בקב״ה, כדין כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני, ואיהו יחודא חד וחבורא חד, וכד איהו חבורא חד, כדין אתמליא ההוא דרגא דיליה ואתברכא, וכד אתמליא, כל אינון רהטין אתמליין לארבע סטרין דעלמא, וכלהו עדרייא אשתקיין כל חד וחד לסטריה.

וכד אתא יעקב לאתקנא האי דרגא, בריר ליה סטרא דימינא דאתחזי ליה, וסטרא אחרא דלא אתחזי ליה אתפרש מיניה, כמה דכתיב וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן, לבדו הוה בלחודוי, דלא ישתמש בטעוון אחרנין דבסטרין אחרנין, זכאה חולקהון דישראל, דעלייהו כתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה ליהו״ה אלה״יך ובך בחר יהו״ה וגו׳. ותא חזי יעקב איהו תושבחא דאבהן, ואיהו כללא דכלהו, ובגין דאיהו כללא דכלא, בגין כך איהו קאים לאנהרא לסיהרא, דיעקב איהו קאים לאתקנא לתפלת ערבית, וכל ההוא תקונא איהו כדקא חזי ליה, כל אינון סטרין קדישין כלהו בתקונא אתקין בסטרוי, ואפריש חולקיה מחולקא דשאר עמין, אלין סטרין עלאין קדישין בקדושה עלאה, ואלין סטרין מסאבין במסאבן דמסאבותא, והא אוקימנא, דכתיב וישת לו עדרים לבדו, וישת לו, דאתקין תקונין למהימנותא לבדו, כמה דאת אמר (שם) ובך בחר יהו״ה להיות לו לעם סגולה מכל העמים, ולא שתם על צאן לבן, דלא שוי חולקיה ועדביה עמהון, ועל דא יעקב שלימו דאבהן אתקין רזא דמהימנותא, ואפריש חולקיה ועדביה מחולקא ועדבא דשאר עמין, ועל דא כתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים ביהו״ה אלה״יכם חיים כלכם היום.

רבי אבא אמר, זכאה חולקהון דישראל דאינון עלאין על עמין עכו״ם, בגין דדרגא דלהון לעילא, ודרגין דעמין עכו״ם לתתא, אלין בסטרא דקדושה, ואלין בסטרא דמסאבא, אלין לימינא ואלין לשמאלא, כיון דאתחרב בי מקדשא, מה כתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב, ובגין כך כתיב (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני, ושמאלא אתגבר ומסאבא אתתקף, עד דיבני קב״ה בי מקדשא, ויתקין עלמא על תקונוי, ויהדרון מלין כדקא יאות, ויתעבר סטרא מסאבא מן עלמא, והא אתמר, דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וגו׳,

דף קסד עמוד א

וכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח וגו׳, וישתאר קב״ה בלחודוי, כמה דכתיב (שם ב יח) והאלילים כליל יחלוף, וכתיב (שם יז) ונשגב יהו״ה לבדו ביום ההוא, הוא בלחודוי, כמה דכתיב (דברים לב יב) ואין עמו אל נכר, בגין דישתצי חילא מסאבא מעלמא, ולא ישתאר לעילא ותתא אלא קב״ה בלחודוי, וישראל לפולחניה עם קדיש, ויתקרי קדוש, דכתיב (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם, וכדין יהא מלכא יחידאי לעילא ותתא, ועמא יחידאה לפולחניה, כמה דכתיב (דה״א יז כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ.

רבי יצחק ורבי ייסא הוו אזלי בארחא, אמר רבי ייסא הא שכינתא לגבן, נתעסק במלי דאורייתא, דכל מאן דעסיק במלי דאורייתא וישתדל בה, זכי לאמשכא ליה בהדיה. פתח רבי יצחק ואמר, (תהלים יח מז) חי יהו״ה וברוך צורי וירום אלה״י ישעי, האי קרא איהו רזא, חי יהו״ה, וכי לא ידענא דקב״ה אקרי חי, אלא אפילו צדיק גמור איהו אקרי חי, דהא חי צדיק איהו לעילא וצדיק איהו לתתא, לעילא קב״ה אקרי חי, לתתא צדיק אקרי חי, דכתיב (ש״ב כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי, אמאי אקרי חי, בגין דאיהו צדיק, דהא צדיק חי אקרי, חי העולמים. וברוך צורי, כלא חד, חי וברוך דלא מתפרשי מהדדי, דכד מתחברין כחדא אקרי באר מים חיים, דא נביע לגו, ודא אתמלייא מניה, וירום אלה״י ישעי, דא עלמא עלאה, דאיהו רם ונשא

רם על כלא, דהא מיניה נפיק כלא, (מקורא דלא פסיק) וכל נביעו דנביע, לאתמלייא בירא כדקא יאות, ומתמן אתברכא לאנהרא לכל אינון דלתתא, וכד אתמלייא כלא כדקא יאות, כדין וירום אלה״י ישעי.

פתח רבי ייסא ואמר, (איוב לו ז) לא יגרע מצדיק עינו, ואת מלכים לכסא, ויושיבם לנצח ויגבהו, תא חזי כד חייביא לא שלטין בעלמא, ואתאבידו מיניה (בעלמא), כדין צדיק איהו שליט בעלמא, הה״ד (שם ו) לא יחיה רשע, ומשפט עניים יתן. מה כתיב בתריה, לא יגרע מצדיק עינו, מהו עינו כמה דאת אמר (תהלים לד טז) עיני יהו״ה אל צדיקים, ואת מלכים לכסא, אלין אינון מלכין שליטין דאתאחדן לכסא, ויושיבם לנצח, דאתקיימו בכורסייא בקיומא שלים, ויגבהו, אמאי ויגבהו, לשלטאה בעלמא, ויתקיים כורסייא על סמכוהי, דבר אחר, ויגבהו, דנטלי כרסייא וזקפין לה לעילא, לאתאחדא באתריה כדקא יאות, וכדין כלא יחודא חדא.

עד דהוו אזלי, חמו חד בר נש דהוה אתי וחד ינוקא עמיה רכיב על כתפיה, אמר רבי יצחק, ודאי האי בר נש יודאי איהו, ובגין לזכאה לבני נשא קא אתא, אמר רבי ייסא נזכה אנן בקדמיתא ביה, כד מטא לגבייהו, אמר רבי ייסא אן קיסתא דטרימא (ס״א קיסטא דעמירא) בקירטוי דאורחא, אמר בגין דיזכון (ד״א ל״ג בי) בני נשא, דהא תרין בנין אית לי, ואתא טורנא למתא ואשתבו, והאידנא אזילנא בגין דיזכון בהו בני נשא, זכו בהדיה, ויהבו ליה למיכל.

אדהכי פתח ההוא יודאי ואמר, (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי וגו׳, קרבנא דקב״ה בכל יומא, בגין למיזן עלמא, ולמיהב ספוקא לעילא ותתא, דהא באתערותא דלתתא אתער לעילא, ובדא מסתפקין כל חד וחד כדקא יאות.

את קרבני לחמי -- הדא הוא דכתיב (שיר ה א) אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי, לאשי, הדא הוא דכתיב (שם) אכלו רעים וגו׳, ומה קב״ה פקיד לאתערא מזונא לעילא (לתתא), בגין לאתערא מזונא (לעילא) לתתא מההוא מזונא, מאן דיהיב מזונא לקיימא נפשא, על אחת כמה וכמה דקב״ה בריך ליה ויתער ליה מזונא דלעילא, ויתברך עלמא בגיניה, אמר רבי יצחק ודאי רזא דא כדקא חזי, ושפיר קאמר, אמר רבי ייסא, ודאי על דא אמרו דלא יזלזל בר נש לשום בר נש אחרא בעלמא, בתרי גווני זכינא להאי בר נש.

פתח ואמר האי קרא אמר

דף קסד עמוד ב

רבי אלעזר את קרבני לחמי לאשי, את קרבני, רזא דכנסת ישראל, דכתיב את, את דייקא, דא איהו קרבנאב וקשורא לאתקשרא, לחמי, דא מזונא דאתי מלעילא באתערותא דלתתא, לאשי, לאתכללא שאר חילין אחרנין, דאצטריכו לאתזנא כל חד וחד כדקא חזי ליה, ריח נחחי, דא רעותא וקשורא דאתאחדא כלא ברזא דעלמא עלאה, תשמרו להקריב לי במועדו, מאן מועדו, בזמן דאתער אברהם למעבד רעותיה, דכתיב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר, ובזמנא דאתעקד יצחק על גבי מדבחא, דההיא שעתא בין הערבים הוה.

ואמר רבי (חייא) ייסא, אי הכי האי דכתיב במועדו, במועדים מבעי ליה, א״ל ההיא שעתא אתכליל אשא במיא ומיא באשא, ובגין כך כתיב במועדו, תא חזי בכל קרבנין לא כתיב כמה דכתיב הכא, תשמרו להקריב לי, תשמרו, רזא דשמור, דאיהי צריכא לקרבא לגבי עילא, דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו, בימינא ושמאלא, כמה דאתמר באברהם ויצחק, וכלא ברזא עלאה, אמר רבי ייסא, אלמלא לא אתינא הכא אלא למשמע מלין אלין דיי, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי, על דא כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר:

ולבן הלך לגזוז את צאנו וגו׳ -- אמר רבי יוסי, מאן תרפים? אלא ע״ז הוו, ואמאי אקרי תרפים, לגנאי הוה, כמה דתנינן במקום התורף, ומנלן דע״ז הוו, דכתיב למה גנבת את אלהי, וכתיב עם אשר תמצא את אלהיך וגו׳, ולבן חרשא דכל חרשין דעלמא הוה, ובהאי הוה ידע בכל מאן דבעי למנדע.

אמר רבי חייא, בקסם אתעביד, רבי יוסי אמר, בנחש, אמר רבי יהודה, לא אתעבידו אלא בשעתי ידיען, ואמאי אקרי תרפים, בגין דבטשי האי שעתא, והאי שעתא ארפי ידא, כמה דאת אמר (ש״ב כד טז) רב עתה הרף ידך, אומנא כד עביד ליה, ההוא דידע רגעי ושעתי קאים עליה, ואמר השתא ארפי, והשתא עביד, ולא תשכח עבידתא דאצטריך דירפון מינה אלא האי. ואיהו מליל תדיר, ויהיב עיטין בישין לאבאשא לנפשיה דבר נש, ורחל דחילת בגין דיהב עיטא לאבאשא ליה ליעקב, ובגין בזיונא דע״ז שוי לון תחותה, עד דלא יכיל למללא, דהא כד איהו מתתקן למללא, מכבדין ומרביצין קמיה, והשתא מה כתיב ותשב עליהם, דכר ונוקבא הוו, ופולחנין סגיאין קא עבדין לון עד לא ממללן, ובגיני כך אתעכב לבן תלת יומין דלא ידע דערק יעקב, דכתיב ויוגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב.

ואמר רבי יהודה, זמין גרמיה בתרין מלין, אזדרז בכל חרשין דהוה ליה, ואזדרז בזיינין, בגין לאובדא ליה מן עלמא, דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי, כיון דחמא קב״ה דבעא לאובדא ליעקב, מה כתיב השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע, והיינו דכתיב יש לאל ידי לעשות עמכם רע, במה אתרחיץ, בחרשין דהוו בידיה.

תא חזי, לבן אזל ביומא חד, ארח שבעה ימים דאזל יעקב, בגין לאעקרא ליה מן עלמא, חד על דאזל, וחד על אינון תרפים, ואף על גב דרחל איהי עבדת לאעקרא ליה לאבוה מבתר ע״ז, אתענשת דלא רביאת ליה לבנימן, ולא קיימא בהדיה שעתא חדא, בגין צערא דאבוה, אף על גב דאתכוונת לטב.

רבי יצחק אמר, כל ההיא תוכחתא דהוה ליה ליעקב בלבן, אהדר ליה ללבן לאודאה ליה לקב״ה, דכתיב ראה אלהים עד ביני וביניך, תא חזי, כתיב אלה״י אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו, אהדר ההוא רשע לתקליה, כיון דאמר אלה״י אברהם אהדר ואמר אלהי נחור.

דף קסה עמוד א

וישבע יעקב בפחד אביו יצחק -- מאי טעמא בפחד יצחק, ולא באלה״י אברהם, אלא דלא בעא לאטרחא לימינא בגיניה דלבן, ולא עוד אלא דלא לבעי ליה לאיניש אף על גב דאומי בקושטא, לאומאה באתר עלאה דכלא. א״ר יוסי ודאי לקיומא (ס״א לאומאה) כדקא יאות אומי יעקב כך והכי אתחזי, ויעקב אשגח במלה, אמר הא איהו אמר אלה״י אברהם, ושבק לאבא, אנא אשלים כלא, מיד וישבע יעקב בפחד אביו יצחק, דבר אחר, לאתכללא בדינא, למיקם עליה דלבן.

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים -- רבי אבא פתח ואמר, (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם וגו׳, כמה אית לן לאסתכלא במלי דאורייתא, ווי לון לאינון אטימי לבא וסתימי עיינין, הא אורייתא קארי קמייהו, (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי, (שם ד) מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו, ולית מאן דישגח.

תא חזי, האי קרא אית ביה רזין עלאין, איהו לגו ואיהו לבר, זכר ונקבה בראם, אשתמע להאי גוונא ואשתמע להאי גוונא, ואשתמע דשמשא וסיהרא בחבורא חדא אינון, דכתיב בראם, כמה דאת אמר (חבקוק ג יא) שמש ירח עמד זבולה, ואשתמע דאדם וחוה כחדא אתבריאו, בזווגא חד, וכיון דאשתכחו בזווגא חד, מיד ויברך אותם, דלית ברכתא שריא אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא.

תא חזי, כד נפק יעקב למיהך לחרן, בלחודוי הוה, דלא אינסיב, מה כתיב ויפגע במקום וגו׳, ולא אתיבו ליה אלא בחלמא, השתא דאנסיב והוה אתי בכלהו שבטין, כביכול משריין עלאין פגעין ביה ואתחננו ליה, דכתיב ויפגעו בו, אינון אהדרו למפגע ביה, בקדמיתא איהו ויפגע במקום, השתא אינון ויפגעו בו, בגין דבגיניה דיעקב ובאינון שבטין, אתשקיין אינון ממיא דימא רבא.

ולא עוד אלא בקדמיתא בלילה בחלמא, השתא בחיזו דעינא וביממא, הה״ד ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהי״ם זה וגו׳, במה

סתרי תורה

ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהי״ם -- מתניתין: תוקפי דהורמני, זקיפין מלעילא, שננא דחרבא דמלהטא ממנא על כל (ס״א כמה) חילין ומשיריין, ההוא חרבא מלהטא היא חרבא סומקא, דכתיב (ישעיה לד ו) חרב ליהו״ה מלאה דם, ההוא חרבא דתליא ביה הפוכא. אינון דמתהפכי לכמה גוונין, הוא נשיין הוא גוברין, בסטרין סגיאין מתפרשין גוונין אחרנין לכמה דרגין, מסטרא דאילנא דחיי נפקי, אינון דמתיחדי ביחודא בקשורא, קדישין אלין אשתאבן תדיר מטל השמים.

שמיה דאלהי״ם אתתקין בהו, (ס״א, ועל דא אמר משמני הארץ ואתתקן), בארבע סטרין דעלמא אתעבידו סמכין דכורסייא, כלהו מרגליטין שייפין וסמכין, לא מתפרשין לעלמא מגו שמא דא, אינון קשורין דיעקב דבריר לחולקיה, ומתקשרן בשמא דא, כולהו נפקו (בערב) ויעקב כד נפק למיזל לארחיה, לארבע סטרין אקיפו ליה, לארבע זויין דעלמא נטרו ליה, בשעתא קלה אתרגיש מאילנא (ס״א, מאתר) לעילא, למיטר אילנא דלתתא, וכדין ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהי״ם זה, כדין ויקרא שם המקום ההוא מחנים.

אמר רבי יהודה, תא חזי שלמותיה דיעקב, דלא בעי למיזל אלא ברשותיה דלבן, ואי תימא זמנא אחרא אמאי לא, אלא בגין דדחיל יעקב דלא ישבוק ליה, וישתלימו תריסר שבטין בארעא אחרא, ועל דא כיון דחמא דמטא שעתא דבנימן, ברח, כמה דאת אמר ויברח הוא וכל אשר לו. דכיון דאתיליד

בנימן, אתקשר שכינתא בכלהו שבטין, ונטלא ביתא בהו, ויעקב הוה ידע ברוחא דחכמתא, דכד ישתלימו תריסר שבטין, דשכינתא תתקשר בהו, ורחל תמות, ואיהי נטלא ביתא.

ותא חזי, הכי אוליפנא, עלמא תתאה אתחזי ליה ליעקב כמה דאתחזי ליה למשה, אלא דלא

דף קסה עמוד ב

אשתמודע לון, אלא חמא דאינון הוו אינון דחמא בחלמא, בגיני כך קרא לון מחנים, משריין דאתחזו לעילא, ומשריין דאתחזו לתתא, אמאי אתגליאו למפגע ליה, אלא שכינתא אזלא לגביה לנטלא לביתיה, ומחכא ליה לבנימן, לנטלא ביתא עמיה דיעקב כדקא יאות, וכדין כתיב (ירמיה ל י) ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד:

ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן:

סתרי תורה

יכילת, עד דהוו י״ב שבטין בביתא לאתקשרא בהו, וכדין אתדחיית רחל, ונטלת איהי ביתא בכלהו שבטין, והות עקרא דביתא, וכדין (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית.

אמר יעקב, הא מטא זמנא דישתלימו י״ב שבטין, ודאי עלמא דלעילא ייחות ליה לביתא, ואתקשרא (נ״א, עלמא דלעילא ייחות ליה לביתיה ואתקשרא) בהו, ומסכנתא דא אתדחייא קמיה, אי תימות הכא לא אפוק מכאן לעלמין, ולא עוד אלא בארעא דא לא אתחזי לאשלמא ביתא, בגין כך (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף, עד לא ישתלימו שבטין, שמע רבי שמעון, אמר ודאי כל מלוי דרבי יהודה שפיר, ודא סליק על כלא. ואי תימא אמאי לא אזל ליה לארחיה מיד, אלא כל זמנא דרחל לא מתעברא מבנימן אתעכב תמן, כיון דמטא זמנא דבנימן ערק, ולא בעא רשותא, בגין דלא יתעכב תמן, ואתחבר יעקב בכלהו שבטין באתר דאצטריך: